1798-99
103814
Mag. St. Dr. II
BIBLIOTHECA UNIV. JAGELL CRACOVIENSIS

1798-99

103814
Mag. St. Dr. II

L

Pedag. 1155.

PROSPECTUS
LECTIONUM
PUBLICARUM
IN
ALMA UNIVERSITATE
VILNENSI
AD
INSTAURATIONEM
STUDIORUM

Ex Anno 1798. *in Annum* 1799.

VILNÆ
IN TYPOGRAPHIA UNIVERSITATIS.

103814
II 1798/99
Mag. St. Dr

BIBLIOTHECA
UNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS

PROSPECTUS LECTIONUM FACULTATIS MORALIS

Ex Anno 1798. in Annum 1799.

JOSEPHUS CONSTANTINUS BOGUSŁAWSKI, Sacræ Theologiæ Doctor, ejusdemque Publicus in Universitate Professor, Canonicus Livoniensis, diebus in Ordine Prælectionum designatis, Cursum Theologiæ Dogmaticæ ac Moralis hoc Annô Literariô continuabit.

Ex Theologia Dogmatica Tractatum *de Adoratione Christi, de Invocatione Sanctorum, de Cultu Sacrarum Reliquiarum & Imaginum, ac de Gratia Dei* juxta Doctrinam Ecclesiæ hoc ordine tradet.

Cum Homo animâ & corpore constet, animâ quoque & corpore Cultum Deo præstare debet. Hinc distinctio Cultûs in internum & externum. Ut rite Deum colamus Interiori Cultu, necesse est ante omnia, ut Eius cognitione imbuti simus. Hanc sui notitiam subministrat nobis Deus per Rationem & Revelationem, ac nobis se exhibet tanquam summum Bonum, ac supremum sui doni Vindicem, Malorum ac Bonorum Remuneratorem, Cui Reverentiam & Cultum debemus, qui maximè in exercitio Theologicarum Virtutum, ac præcipue in Amore consistit. Ad internum quoque Cultum pertinet Adoratio interior. Qui enim Dei perfectiones cognoscit, ac præsertim Supremum Eius in nos Dominium, summam adversus Illum Venerationem concipit, quam Adorationis vocabulo enuntiamus. Ex eodem supremo Dei in nos Dominio profluit, ut

UKŁAD LEKCYI NAUK MORALNYCH

z Roku 1798. na Rok 1799.

JOZEF KONSTANTYN BOGUSŁAWSKI, Swiętéy Teologii Doktor, i Publiczny Jéy w Szkole Głównéy Professor, Kanonik Inflantski, dni wyznaczonych w porządku Lekcyi dalszy ciąg Teologii Dogmatycznéy i Moralnéy w tém Roku Szkolnym dawać będzie.

Z Teologii Dogmatycznéy czyli o Wyrokach Wiary, Traktat o Czci Chrystusa, o Wzywaniu Swiętych, o Uszanowaniu Relikwii Swiętych i Ich Obrazow, o Łasce Boskiéy, *wedle Nauki Kościoła tym porządkiem dawać będzie.*

Człowiek z Duszy i Ciała złożonym będąc, Duszą i Ciałem Cześć Bogu oddawać powinien. Z tąd wynika różnica Czci wewnętrznéy od zewnętrznéy. Zebyśmy doskonałe Cześć wewnętrzną Bogu oddali, należy nam koniecznie, abyśmy Jego znaiomością napoieni byli. Poznaiemy Boga przez Rozum i Obiawienie, jako naywiększe naszé Dobro, i Naywyższego wyświadczonych nam dobrodzieystw Sędziego, który dobrym i złym wedle ich spraw nagradzać będzie, a któremu to, Cześć i nayglębsze uszanowanie winni jesteśmy, zdobywaiąc się na Cnoty Teologiczne czyli Nadprzyrodzone, a mianowicie na miłość Boga. Do Czci wewnętrznéy należy także Bogu wewnętrzne od duszy naszéy uszanowanie. Poznaiąc bowiem Doskonałości Boga, a osobliwie Naywyższą Jego nad nami Władzę, czujemy w nas nayglębsze dla Niego uszanowanie, które Czcią wewnętrzną zowiemy. Ztąd po-

Eius Regiminì ac Voluntati libenter nos subjiciamus, eamque pro norma Actionum noſtrarum accipiamus, maximè, cum in his Jlle non prohibuerit, niſi ea, quæ verè obfutura nobis optimè Jpse perſpexerit, ac cuncta in ordine Naturæ & Gratiæ ita diſposuerit, ut cum inſtituto ab Jpso Ordini noſtram Voluntatem & Actiones accomodamus, felicitatem, quam Jpse nobis tum in hac tum in altera vita præparavit, aſſequamur: contrà, infelices nos reddamus, ſi Eius Voluntati simus refractarii. Quodſi noſtrâ inobedientiâ Deum offendamus, ob hanc grandia nobis mala imminere persvasum nobis eſt. Tandem ex his malis imminentibus oritur Timor Dei, toties in Sacris Literis nobis recommendatus. Quodſi in Deo Beneficia nobis collata intueamur, gratum erga suum Benefactorem animum facile gerimus. Hinc Gratitudinis sensus, quem ad interiorem Cultum spectare manifeſtum eſt. Cum verò Deus non proprii commodi & utilitatis, sed noſtri causâ in nos cæteroſque omnes Homines ſit Beneficus, hinc Bonitatem Jlli innatam eſſe, facili conſequentiâ inferimus. Porro qui maxima nobis beneficia præſtat nullo proprii commodi intuitu, erga eum amorem concipimus tum etiam, cum solam illius bonitatem conſideramus nullò propriæ utilitatis habitò reſpectu: hinc ea Dilectionis ſpecies, quam perfectam Theologi appellant, quæque præſtantiſſima eſt pars interioris Cultûs. Ex ea perſuaſione, quam de Divina Bonitate habemus, atque ex noſtræ egeſtatis sensu, Deum omnia nobis largiturum confidimus, quæ ad veram felicitatem & Salutem consequendam nobis sunt neceſſaria. Hinc internô quodam deſiderio commovemur Auxilii Divini impetrandi. Deſiderium hoc Oratio dicitur: eſtque insuper Divinæ Potentiæ ac noſtræ egeſtatis agnitio. Et iis fere continetur Adoratio seu Cultus interior.

chodzi, że Jego Władzy i Woli z chęcią poddajemy ſię, i Wolę Boſką za Prawidło ſpraw naſzych bierzemy, zwłaſzcza, że w nich nie zakazuie Bóg tylko te, które przewidział dla nas ſzkodliwe, i tak wſzyſtko w porządku Natury i Łaſki ułożył, że gdy do uſtanowionego od Niego porządku ſprawy naſze i wolę naſzą ſtoſuiemy, ſzczęśliwości, którą on nam w tém i w przyſzłym życiu zgotował, doznaiemy; przeciwnie zaś doświadczamy nieſzczęścia, jeżeli Woli Jego niepoſłuſzni jeſteśmy. Obrażaiąc Boga niepoſłuſzeńſtwem naſzém, wiele złego za nie ſpodziewamy ſię. Takowe przekonanie wzbudza w nas bojaźń Boga, a którą na wielu miéyſcach Piſmo Swięte nam zaleca. Rozważaiąc dobrodzieyſtwa nam od Boga wyświadczone, wdzięczność ku Niemu z łatwością w ſercu naſzém czuiemy, a która także do Czci wewnętrzney należy. Gdy zaś Bóg nie dla własnego pożytku ale naſzego, dla nas i dla wſzyſtkich ludzi jeſt dobroczynny, łatwo dochodzimy, że On ma wrodzoną ſobie dobroczynność. Kto zaś nie z przyczyny własnego pożytku naywiększe dla nas czyni dobrodzieyſtwa, ku temu miłość w naſzém ſercu czuiemy, nawet na ten czas, kiedy ſamę tylko dobroczynność Jego rozważamy bez względu na własne naſze z niéy dobro i pożytek. Ztąd ci to wynika owa Miłość Boga, którą doſkonałą nazywaią Teologowie, a która ſkłada nayprzodnieyſzą część Czci wewnętrzney. Będąc zaś przekonani o dobroci Boga, i czuiąc własne potrzeby, wierzymy, że Bóg wſzyſtko dla nas uczyni, czego tylko do naſzéy ſzczęśliwości i zbawienia potrzebuiemy. Dla tego czuiemy w nas chęć wewnętrzną uproſzenia nam pomocy Boſkiéy. Takowa chęć zowie ſię Modlitwa, i razem jeſt wyznaniem Wſzechmocności Boga, a naſzéy niedołężności. I na tém to prawie zależy cała Cześć wewnętrzna.

Jam verò ſi interiora animi sensa exterioribus ſignis exprimamus, Cultus erit externus. Hic pertinet Adoratio, quâ corpus noſtrum ad Deum venerandum exhibemus, ac cætera, quæ Cultum Publicum conſtituunt, videlicet Dies Sacri seu Feſti, Loca Sacra seu Templa, Personæ Sacræ seu Sacerdotes, cæterique Miniſtri Sacri, Ritus ſeu Cerimoniæ, de quibus ſingillatim agemus. Varios eſſe, pro varia Populorum, Temporum, & Eccleſiarum Disciplina, mo-

Kiedy wewnętrzne Duſzy naſzéy wzruſzenia zewnętrznemi znakami okazuiemy, na ten czas będzie Cześć Zewnętrzna. Do niéy należy naygłębſza uſzanowanie, jakie Bogu ciałem naſzém czyniemy; i to wſzyſtko, cokolwiek ſkłada Cześć Publiczną, jako to: dni Swięte i Uroczyſtości, Miéyſca Swięte czyli Kościoły, Poświęcone Oſoby czyli Kapłani, i inni Słudzy Ołtarza, Swięte Obrządki czyli Ceremonie, o których w ſzczególności mówić będziemy. Różne ſą ſpoſoby oddawania Bogu Czci zewnętrzney we-

dos

dos externos Adorationis significandæ, quorum quidem omnium idem est internus sensus sed exterius variè demonstratus. Potest esse vera interior Adoratio sine ullo signo exteriori: veri etenim Adoratores adorant in spiritu & veritate; at non potest esse vera & sincera exterior Adoratio, si destituta fuerit internâ mentis ac voluntatis submissione. Non est tamen negligenda imo laudanda exterior corporis conformatio, per quam, internum adorantis animi actum, ac affectum demonstramus.

dla różności Narodów, wieków i Karności Kościelnéy, lecz tych wszystkich iednakowey jest zamiar wewnętrzny, luba o innemi zewnętrznemi znakami okazywany. W prawdzie może się ostać wewnętrzna modlitwa bez powierzchownych Nabożeństwa znaków, prawdziwi bowiem czciciele modlą się w duchu i w prawdzie: lecz niemoże bydź prawdziwie szczere i dobre powierzchowne Nabożeństwo, jeżeli wewnętrznych cnot w sobie niemamy. Nie należy jednak zaniedbywać, owszem potrzeba chwalić powierzchowne Nabożeństwa znaki, przez które czciciele Boga, wewnętrzne swoiéy duszy wzruszenia i ich skutki okazuią.

Ex ea, quam erga Supremum Numen habemus, Veneratione sequitur, ut eas Personas, quæ morum sanctitate Ei gratæ se exhibuerunt, cæteris anteponamus, in majori illos æstimatione habeamus, denique Dona Dei in ipsis veneremur. In eo fere Sanctorum Cultus consistit. Cum verò credamus Illos Deo perfrui, nosque non esse immemores, piè confidimus Eos Deum pro nobis exorare. Hinc Sanctorum Invocatio, qua Eorum opem imploramus. Huc quoque referri possunt externa Venerationis signa, quæ Sanctis exhibemus: nimirum gratum nobis fore, Eorum Societate perfrui, id vero cum fieri nequeat, Exuvias saltem Eorum seu Reliquias Corporis, aut expressas Figuras seu Imagines libenter intuemur, idque religiosè conservamus.

Z téy to Czci wewnętrzney i zewnętrzney, jaką dla Naywyższéy Istności zachowujemy, pochodzi, że te Osoby, które dla świątobliwości obyczaiow stały się Bogu przyiemne, nad inne przenosimy, w większém je poszanowaniu mamy, a nadewszystko dary Boskie w nich wielbiemy. Na tém prawie zależy Cześć, którą Swiętym Pańskim oddaiemy. Gdy zaś wierzemy temu, że Swięci Pańscy cieszą się widzeniem Boga w Niebie, i o nas nie zapominaią, pobożnie usamy, że Oni modlą się za nas do Boga. Z tadci to pochodzi Wzywanie Swiętych Pańskich, gdy o wstawienie się do Boga za nami prosiemy. Do tego należą także owe powierzchowne uszanowania znaki, które dla Swiętych Pańskich okazuiemy. W prawdzie miłą dla nas rzeczą byłoby, cieszyć się towarzystwem Swiętych Pańskich, ale kiedy bydź to nie może, przynaymniéy na Zwłóki ich Ciała, Swięte Relikwie, Obrazy chętnie patrzemy, i pobożnie je chowamy.

Quibus sufficienter expositis, Tractatum de *Gratia Dei* explicabit. Dogma hoc est, cui debetur fides non discussio. Hæc itaque tantummodo exponentur, quæ Sacræ Scripturæ, quæ Ecclesia, quæ Patres, ac Universa Traditio communi Doctrinâ proponunt ac docent, missis Hominum opinionibus ac vanis altercationibus Scholarum.

To wszystko dostatecznie przełożywszy, Traktat o Łasce Boskiey *wykładać będzie. Wyrok to Wiary jest, któremu wierzyć należy, nie roztrząsać. Co więc o tém Kościoł, Pismo Swięte, Oycowie Swięci, i Tradycya Powszechna w Kościele uczy, to wszystko przekładanym będzie, pominąwszy ludzkie mniemania i Szkół wymyślne kłótnie.*

Ex Theologia Morali idem Professor Tractatum de *Virtutibus, quæ Hominis Perfectionem constituunt, ac Vitiis oppositis, de Officiis erga Deum, Proximum, ac Semetipsum, de Perfectione Intellectus & Voluntatis, de Regulis Prudentiæ ac Sapientiæ Christianæ, de Perfectione Hominis Christiani & Profani, de Felicitate & Miseria, ac de Obligationibus Hominis Christiani in vario eius Statu,* hoc ordine tradet.

Z Teologi Moralnéy tenże Professor Traktat o Cnotach, które doskonałości Człowieka stanowią, i o Występkach im przeciwnych, o Powinnościach względem Boga, Bliźniego, i Siebie samego, o doskonałemu Rozumu i Woli, o Prawidłach Roztropności i Mądrości Chrześciańskiéy, o Doskonałości Człowieka Chrześciańskiego i Swiatowego, o Szczęśliwości i Nieszczęśliwości, o Powinnościach Człowieka

Chrześciańskiego w różnym jego Stanie, *tém porządkiem dawać będzie.*

Rectè vivere, eſt, ad Dei Voluntatem & Ordinem ab Jpso inſtitutum, Ratione & Revelatione cognitum, actiones suas conformareè Qui recte agendi habitum acquiſivit, Virtute præditus eſſe, dicitur. Qui a Virtute nunquam defecit, Homo perfectus eſt. Quod Virtuti opponitur, eſt vitium & imperfectio. Virtutem & Perfectionem consequitur felicitas, Vitium & Jmperfectionem huius & alterius vitæ miseria. Virtutum & Vitiorum variæ affignantur Claſſes pro objectorum, ad quæ Actiones noſtras referimus, & circumstantiarum, in quibus versamur, varietate. Actiones noſtras dirigimus vel ad Deum, vel ad Proximum, vel ad noſtri conservationem & perfectionem. Hinc triplex oritur Virtutum & Vitiorum Claſſis. De Virtutibus, quæ referuntur ad Deum, jam egimus, nunc de Virtutibus, quæ noſtri conservationem & perfectionem conſtituunt, tum de Virtutibus, quæ ad Proximum spectant, sermonem inſtituemus.

Żyć ſprawiedliwie i dobrze, jeſt to do Woli Boſkiéy i Porządku od Niego uſtanowionego znaiomego przez rozum i Objawienie ſprawy ſwoje ſtoſować. Kto ſię nałożył czynić dobrze, tego cnotliwym zowiemy, kto nigdy od cnoty nie zboczył, człowiekiem jeſt doſkonałym. Co ſię tylko cnocie ſprzeciwia, jeſt wyſtępkiem i niedoſkonałością. Cnota i doſkonałość zaſługuią na ſzczęśliwość, a wyſtępki i niedoſkonałości, ściągaią w tém i w przeſzłym życiu nieſzczęście. Rozmaite ſą przedmioty, do których ſprawy naſze kierujemy, w rozmaitych także znaydujemy ſię okolicznościach, o zátém rozmaity także muſi bydź podział cnot i wyſtępków. Sprawy naſze maią za cel albo Boga, albo Bliźniego, albo nas ſamych; ſtąd wynika trojaki podział cnot i wyſtępków. Już mówiliśmy o cnotach, które za cel maią Boga, teraz zaś o cnotach, które za cel maią nas ſamych, albo Bliźniego, mówić będziemy.

Facultates, quas in anima noſtra deprehendimus, quæque perfici ac Virtutum vel Vitiorum indicare poſſunt capita, ad intellectum & voluntatem pertinent: hinc Jntellectûs & Voluntatis perfectio, hinc Virtutes, quæ Jntellectum & Voluntatem perficiunt, ac Vitia his Virtutibus oppoſita. Facultates ad depellendam ignorantiam Homini à Deo conceſſas ſingillatim exponemus, deinde regulas Prudentiæ & Sapientiæ Chriſtianæ trademus.

Przymioty, których w duszy naſzéy dochodziémy, które ſię w nas doſkonalić mogą, i daią nam poznać cnoty i wyſtępki, do rozumu i woli należą. Stąd wynika rozumu i woli doſkonałość. Stąd pochodzą cnoty, które udoſkonalaią rozum i wolą, albo wyſtępki im przeciwne. Jakie więc Bóg dał Człowiekowi przymioty duſzy dla rozpędzenia jego niewiadomości, w ſzczególności je wyłożemy: potym zaś prawidła Roſtropności i Mądrości Chrześciańſkiéy podamy.

Jn quo conſiſtat Perfectio & Jmperfectio Voluntatis? Quænam ſint causæ, quæ Voluntatem reddant imperfectam & vitiosam? Quid ſint Paſſiones, & quâ ratione vitiant Voluntatem? Quid ſint Voluntatis habitus, & qua ratione perficiant aut vitiant Voluntatem? Quomodo Vitiosa Voluntas Rationem pervertat? Quid ſit Amor proprius, num & quando vitiosus? exponemus.

Naczém to zależy doſkonałość i niedoſkonałość woli? jakie ſą przyczyny, dla których wola ſtaje ſię niedoſkonałą i złą? co ſą namiętności, i jakim ſpoſobem czynią złą wolą? co ſą nałożenia ſię woli, i jakim ſpoſobem czynią doſkonałą albo złą wolą? jak zła wola przewraca rozum? co jeſt miłość ſamego ſiebie, czyli i kiedy jeſt złą? to wſzyſtko w ſzczególności wyłożemy.

Jtaque, ſi Homo id conſtanter vellet & ageret, quod sana Ratio a Religione illuſtrata bonum eſſe demonſtrat, & agendum suadet; ſi nunquam à regulis Morum aberraret, ſi nullam pœnitendi causam ſibi præberet, Voluntatem haberet perfectam. Hæc autem

Gdyby więc Człowiek zawſze i ſtatecznie chciał tego, i to czynił, co iemu zdrowy rozum Wiarą oświecony wyſtawuie jako dobre, i rozkazuie czynić: jeżliby nigdy od Prawideł obyczajow nie oddalał ſię, jeżliby żadnéy ſobie niedał przyczyny do żałowania

autem

autem Voluntatis perfectio, & ejus procurandæ obligatio variis loquendi formulis, sed quæ idem significant, in Sacris Literis exprimitur, ut ex adductis in medium ejusmodi formulis, earumque viva voce luculenter patebit.

Jd adhuc observandum nobis veniet, Christianam Perfectionem ab ea, cui Homines à Religione Christiana alieni incumbere possunt, motivorum & finis excellentia longè distare. Cum enim Profanus Homo perfectioni studet, ut præsentem vitam reddat sibi jucundam & quietam, Homo Christianus cum id omnibus votis expetit, ut Deo placeat, promissamque ab Eo æternam mercedem promereatur, vitæ quoque præsentis jucundam tranquillitatem multò facilius, quam quisque alius assequitur, & præterea in miseriis & calamitatibus hujus vitæ opportunò non destituitur solatiò. Hoc autem ut assequamur, præter Intellectum Voluntas omnino perficienda est, seu reponenda illa Vitia, & acquirendæ Virtutes, de quibus in hoc Tractatu agemus. Præter quas cum aliæ sint, quarum origo & usus in Humana est Societate, de iis commodior tractandi offeret sese occasio, cum de Charitate Proximi & Obligationibus Hominis Christiani in vario ejus Statu disseremus.

tego, co uczynił, natenczas miałby wolą doskonałą. Tę doskonałość woli i obowiązek starania się o nię w rozmaitym mówienia sposobie lecz jedno-znacznym, wyraża Pismo Swięte, jakò się z przywiedzionych na to dowodow oczywiście okaże.

Prócz tego jeszcze, nad tém uwagę naszę zastanowiemy; że doskonałość Chrześcianina nieskończenie przewyższa z pobudek i celu doskonałość innych Ludzi, którzy od Religii Chrześciańskiéy są dalekiemi. Gdy bowiem Swiatowy Człowiek stara się o doskonałość, ażeby to doczesne życie zrobił sobie przyjemne i spokoyne, Człowiek Chrześciański gdy całego siebie na to poświęca, żeby się Bogu podobał, i obiecaną od Niego nagrodę wieczną zasłużył, doświadcza z większą łatwością w tém nawet życiu przyiemnéy i słodkiéy spokoyności, aniżeli który inny; prócz tego jeszcze w smutkach i nieszczęśliwościach tego życia nie jest bez potrzebnéy pociechy. Zebyśmy więc do tego przyszli, oprócz rozumu, koniecznie wolą naszę doskonalić powinniśmy, to jest: wykorzeniać mamy te występki, a starać się o te cnoty, o jakich w tém to Traktacie mówić będziemy. Prócz tych zaś, ponieważ są jeszcze inne cnoty, które swóy początek i użycie w towarzystwie ludzkim maią, o nich więc osobno w Lekcyach naszych: o Miłości Bliźniego, i o Powinnościach Człowieka Chrześciańskiego w różnych jego Stanach, powiemy.

Proximi nomine, juxta Sacræ Scripturæ & Ipsius Servatoris Doctrinam, quilibet Homo intelligitur, cujuscunque demum sit Nationis & Religionis. Amoris seu Charitatis nom ne intelligitur illa animi affectio, quâ felicitatem Proximo optamus, de infelicitate ejus contristamur, quæque incitat nos, ut ad avertenda ab eo mala, & procuranda bona, nostram operam adhibeamus: quodsi id ex Gratiâ & motivo supernaturali fiat, Virtus erit Christiana, & vitæ æternæ meritoria. Contraria animi affectio, Odium dicitur. Hinc examinandum nobis veniet, quænam sint illæ animæ dotes, à Supremo rerum omnium Authore nobis insitæ, quibus ad Proximi amorem disponimur? Quibûs mediis, sive à Ratione, sive à Religione sumptis, ejusmodi dotes perfici, & Proximi amor augeri, & promoveri possit? Quæ Odiorum ac Vitiorum Charitati adversorum causæ, & quæ his malis remedia? Quâ ratione Religionum diversitas

Bliźnim naszym wedle Pisma Swiętego i Nauki samegoż Zbawiciela naszego rozumie się każdy Człowiek jakiegokolwiek bądź Narodu i Religii. Miłość Bliźniego, jest ten Duszy naszéy przymiot, dla którego Bliźniemu naszemu życzemy zawsze dobrze, z nieszczęścia Bliźniego smucimy się, i który nas pobudza, abyśmy zło od Bliźniego oddalali, i dobrze jemu czynili. Co jeżeli w nas dzieje się z Łaski Boskiéy i pobudki nadprzyrodzoney, cnota będzie na tenczas Chrześciańska, i zasługuiąca na żywot wieczny. Przeciwny zaś przymiot duszy naszéy, nienawiść zowie się. Dlaczego rozstrząsać będziemy: jakie są nam dane od Boga przymioty, które nas do Miłości Bliźnich pobudzaią? jakiemi sposobami od rozumu i Religii podanemi, też same przymioty mogą bydź wydoskonalone; a tém samém miłość Bliźnich powiększoną i rozszerzoną bydź może? Jakie są przyczyny nienawiści i występkow cnocie miłości Bliźniego, prze-

odium inter Homines parit, & quænam Chriſti Doctrina & exemplum? Quæ demum ſint offenſarum inter Homines cauſæ, & quæ injuriarum condonandarum & inimicorum diligendorum obligatio?

Deinde Tractatum de Obligationibus Hominis Chriſtiani in vario ejus Statu: nec non ſingulorum Statuum finem, commoda, pericula, atque officiorum implendorum modos exponet. Quemlibet Hominem in Societate viventem in aliquo eſſe Statu, quemlibet Statum, propria habere officia ſeu Obligationes: ab accuratâ officiorum executione communem felicitatem pendere, atque ex eorum neglectu, totam Societatem damnum pati, oſtendet.

AUGUSTINUS TOMASZEWSKI ex Ordine S. Baſilii M. S. Theologiæ Doctoris, per Gubernium Litvaniæ Librorum Cenſor, locô Vice-Profeſſoris Cathedræ Theologicæ diebus, ac horis ſolitis, Curſum jam inchoatum tam Sacræ Scripturæ, quàm Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, eâdem prorſus ac Anno elapſo methodô, eoſdemque ſequendo Authores, ulterius continuabit, ut harum Lectionum Auditores, ſi quam ex his ſcientiis Annô præteritô jucunditatem & utilitatem ſunt aſsequuti, non potuerant vero, ſi modo voluerunt, non aſſequi, eandem hoc etiam Annô obtineant & aſsequantur. Immò indubitatum eſt, tantò maiorem harum scientiarum utilitatem omnibus præſto adfuturam ſore, quò longiori tempore iis tractandis insudaverint. Jugis his eſt thesaurus, & veluti abyſsus myſteriorum & divitiarum, in quibus eruendis ſinguli, quos feceris greſsus, novam tibi parient svavitatem, novôque in dies lucrô poſitum laborem abundè compensabunt.

Et re quidem verâ, quantum attinet ad Sacram Scripturam, præterquam, quod iucundiſſimæ, magnique momenti ſint omnes illæ generales quæſtiones, quæ in prolegomenis unicuiquè libro præfigi solitis enodantur, quales sunt: Quis eorum eſt Scriptor? quâ lingvâ exarati? à quo traducti? qui principalis eorum finis, & quod argumentum? quomodo demonſtratur eorum authenticitas & integritas, quas princi-

ciwnych? i jakie przeciw temu złemu bydź mogą środki? Dla czego to różność Religii ſprawuie nienawiść między Ludźmi, i Jaka w téy mierze Nauka i przykład Chryſtuſa? Jakie nakoniec naywiększe przyczyny są do uraz między Ludźmi, i jaka darowania krzywd i kochania Nieprzyjaciół naſza powinność?

Naoſtatek Traktat o Powinnościach Człowieka Chrześciańſkiego, w różnych jego Stanach, oraz każdego w ſzczególności Stanu zamiar, dobroć, niebeſpieczeńſtwa, i pełnienia tychże obowiązkow ſpoſoby, przełoży. Że każdy Człowiek żyiący w Towarzyſtwie, w jakimkolwiek zoſtaie Stanie, że każdy Stan ma ſwoie obowiązki, że od pełnienia tych to obowiązkow zawiſła ſzczęśliwość wſzyſtkich, że ſkoro tylko jeden z tych Stanów niepełni ſwoich obowiązkow, cała Społeczność ſzkoduie, okaże.

X. AUGUSTYN TOMASZEWSKI Bazylian, S. Teologii Doktor, Gubernii Litewſkiéy Kſiąg Cenſor, na Placu Vice-Profeſſor Katedry Teologicznéy, w dni i godziny zwyczayne, dalſzy ciąg Lekcyi Piſma S. i Hiſtoryi Kościelnéy, tegoż ſamego, jak w przyſzłym Roku, porządku doſtrzegaiąc, i tychże ſamych trzymaiąc ſię Autorow, Uczniom ſwym dawać będzie; aby, jeżeli w przeſzłym roku, o czém wątpić nie można, korzyść jaką odnieśli, i w naſtępuiącym podobną otrzymali, Oiwſzem całe o tym trzeba bydź zapewnionym, że za coraz dalſzém poſtępowaniem w tych Swiętych Naukach, coraz widoczniéy ich ważność, i pożytek wyświécać ſię będą. Jeſt to Skarb nieprzebrany, i jakby przepaść jakowa ſzacownych tajemnic, w któréy tym więcéy dobrze myślący ludzie doſtrzegaią, i doſtrzegać zawſze będą, zdziwiaiących przedmiotów, a tém ſamém odpowiadaiącéy ſwym pracom nagrody, im więcéy w jéy zgłębianiu uczynią krokow.

Jakoż co ſię ściąga do Piſma S. prócz że powſzechne wſzyſtkim kſięgom, a przy wſtępie do każdéy w ſzczególności załatwiaiące ſię pytania, jako to: kto był ich Piſarzem? jakim napiſane językiem? od kogo tłumaczone? jaki ich zamiar i treść? jak ſię dowodzi ich całość i Autentyczność? jakie celniéyſze zawieraią trudności? jak je tłumaczyć należy, i tym podobne;

pali-

paliores in se continent difficultates, & quonam illæ modo solvantur? & his similes: Singuli præterea S. Scripturæ libri, qui sequenti Annô exponendi veniunt, particulare quidpiam, sibique proprium habent, quod virum Christianum, si modo Religionis, quam profitetur, tenax sit cultor, svavissimâ certè voluptate perfundat, est necesse.

Jta Libri Josue & Judicum veram nobis Terræ Sanctæ, morum & consvetudinum Gentis Hebraicæ singularisque providentiæ, quâ Eam DEUS ter Optimus Maximus tutatus est, subministrant notitiam et historiam, diversam planè ab ea, quam antiqui et moderni Jncredvli graviter ferentes hanc Eorum sortem, in suis libris effinxerunt, quamque, ut Eos viles prorsus et in omnium oculis contemptibiles efficiant, scurrilibus jocis et irrisionibus cumulatè impleverunt.

Ex Libris Regum et Paralipomenon longè adhuc evidentius Gentis Hebraicæ præstantia, insignis nobilitas, ac potentia elucescit. Opportunus hic etiam erit locus & occasio defendendi Samuelem, Davidem, Salomonem, aliosque Gentis Hæbraicæ Viros egregios & Sanctos ab illis venenatis iaculis & ludibriis, quibus iidem Jncredvli Eos oppetunt, Eorumque memoriam ignominiosam reddere satagunt. Tot inter Historicos libros, qui adhuc extant, nullus profectò est, qui cum libris Regum quo ad sinceritatem, bonam fidem, diligentiam, aliasquè Scriptoris dotes comparari possit. Suus hic virtutibus adseritur vindicaturque honos, æquè ac vitia justô hic semper vituperiô notantur & improbantur. Jn integro porro operis tractu Divina Bonitas, Justitia, Sapientia, Providentia aliaque infinita attributa variis mirisque colorum luminibus depicta sunt, & adumbrata.

Ex libris Esdræ discimus omnes circumstantias reditûs Jsraelitarum, à captivitate Babilonica: item qua ratione Templum Hierosolimitanum ad antiquum honoris & splendoris gradum restitutum fuit, & quod majoris longè momenti est, quomodo ab Eruditissimo piissimoquè Virorum Esdra sua Sacræ Scripturæ integritas est vindicata, atque in perpetuum immobili definita canone.

Quotquot autem extant prophani libri à viris doctis ad instructionem & oblectamentum animorum exarati, omnes hac

powinne bawić i nasycać człowieka Chrześciańskiego; każda w szczególności z tych Ksiąg, które w następuiącym roku z kolei maią bydź wykładane, zawiera udzielne i sobie właśne ciekawości, godne, aby każdy z Chrześcian nad niemi się zostanowił, ieżeli tylo nie iest w Religii swey oboiętnym i zimnym.

Tak w księgach Jozuego i Sędziów znayduiemy dokładne opisanie Ziemi obiecanéy Jzraelitóm, Ich zwyczaiów, Ich Rządu, i szczególniéyszéy nad niemi BOGA opieki, cale odmienne od tych szyderskich i uszczypliwych opisań, któremi dawni i teraźniéyśi niedowiarkowie niewiadomo dla jakich przyczyn, chyba dla tego, że od BOGA ten Narod został wybranym, Ziemię Ich i wszystkie obyczaie zniżyć, wyśmiać, i nayrozgardzeńszemi w oczach całego świata uczynić usiłuią.

Xięgi Krolewskie i Paralipomenon jeszcze widoczniéy zacność, Szlachetność i potęgę tego Narodu wyświecaią. Tu takoż iest miéysce i powod bronić od jadowitych zarzutów, i pocisków tychże Niedowiarków, Samuela, Dawida, Salomona i innych Wielkich i Swietych w Narodzie Zydowskim Mężów. Nad te księgi niema na świecie z większą szczerością i dokładnością napisanéy Historyi. Równie tu nie pobłaża się nagannym ludzi wykraczaiących dziełom, jako ani się opuszczaią z należnéy pochwały pobożne ludzi cnotliwych uczynki: w całym zaś ciagu Dobroć, Mądrość, Opatrzność, Sprawiedliwość i inne BOGA Nawyższego nieskończone przymioty naypięknieyszemi są określone i odcienione kolorami.

Eszdrasza księgi uczą nas, jak Izraelici powracali z niewoli Babilońskiéy, jak Kościoł Jerozolimski odzyskiwał swą dawną świetność, i co nayważniéyszém jest, jak księgi Pisma S. przez tak światłego i pobożnego Człowieka, jakim był Eszdrasz, do pierwotnéy są zwrócone zupełności, i nie wzruszonym na zawsze opisane Katalogiem.

Żadnéy znowu Swiecka Historya w całéy swéy rozciągłości ine podała nam do tych czas księgi, któraby nie tylko co do po-

in re cedant eſt neceſse Libris Tobiæ, Judith, Esther & Job.

żytku w ulepszaniu ludzi, ale co do przyjemności nawet zamkniętych w sobie zdań i czynow, mogła się równać z księgami Tobiasza, Judytty, Estery i Joba.

Æquali prorsus ratione exquisitiſſima antiquorum & modernorum Philosophorum Opera nil quidquam ſimile habent illis saluberrimis inſtitutionibus & monitis, quibus pleni sunt libri Proverbiorum, Sapientiæ Eccleſiaſtæ & Eccleſiaſtici. Difficile quidem erat durum, carnalem & inconſtantem Hebræorum populum ad eum perfectionis gradum evehere, quem in Lege Nova præscriptum habemus, attamen præcepta his in libris contenta, Chriſti etiam fidem profitentibus, cujuscunque ſint ſtatûs & conditionis, utiliſſima eſse poſsunt.

Równie najwyborniejsze Starożytnych i późniejszych Filozofow Pisma niemaią nic podobnego, do Moralnych przepisow zawartych w księgach Przypowieści, Mądrości, Ekklezyasty i Ekklezyastyka Pańskiego. Lubo trudno, i nie czas jeszcze było Zydów, ile tak niestatecznych i twardych do rządzenia, podwyższać do tak wysokiey doskonałości, jaką mamy określoną i przepisaną w nowym Zakonie, wszelakoż przepisy, które się w tych Księgach zawieraią, wszelkiego stanu Chrześciańskim ludziom, nader pożytecznémi bydź mogą.

Jam quid dicendum de Libro Pſalmorum, qui à SS. Patribus communiter vocatur Epithome Universalis doctrinæ, fons dulcedinum & veritatum, illuminatio & medicamentum animarum; thesaurus divitiarum inexhaustus, hortus ſvaviſſimorum fructuum plenus? Decet omnino ac expedit, ut quicunque verè se eſse Chriſtianum profitetur, Libri hujus, qui tam conſtanti totius Chriſtianitatis usu quod immodo eſt conſecratus, perfectam acquirat notitiam. Non solum itaque Profeſsor enucleabit ea omnia, quæ Pſalmorum Authorem, titulos, numerum, ordinem, diviſionem, integritatem, obſcuritatem, interpretationes, variasque editiones concernunt, ſed inſuper etiam, quæ hac occaſione à doctiſſimo Fleury *de Hebræorum Poeſi & Muſica* scripto prodita sunt, in suis lectionibus compendiosè exponere ſtatuit.

Cóż mówić o księdze Pſalmów, którą Oycowie SS. zgodnie wszyscy nazywaią powszechnym Nauki składem, źrzódłem słodyczy i prawdy, oświeceniem i Lekarstwem Duszy, nieprzebranym skarbem, Ogrodem pełnym nayprzyjemniejszych Owocow? każdemu z Chrześcian przystoi mieć dokładną wiadomość księgi tak powszechnem w całém Chrześciaństwie używaniém wsławioney i jakby poświęconey. Nietylko więc nic nieopuści Profeſſor co się ściąga do Pſalmów Autora, tytułów, liczby, porządku, podziału, całości, zawiłości, tłumaczeń, i Edycyi; ale też co uczony Fleury z tego powodu napiſał o Poezyi i Muzyce u Zydow, na lekcyach swych pokrótce przełożyć postanawia.

Expedit etiam, ut purgatis atque ad cælestia directis dispoſitisque Auditorum animis, notitia Cantici Canticorum, veraque illud interpretandi ratio aperiatur.

Przygotowawszy też umysły Uczniów do czystych wyobrażeń, i one do Niebieskich rzeczy zwróciwszy, wypada przełożyć, co też w sobie zawiera Pieśń Salomonowa, i jak tłumaczoną bydź powinna.

Poſt hæc pergendum eſt ad SS. Prophetas, atque imprimis tradendæ sunt generales quædam notiones & regulæ, quibus inſtructi poſsemus reddere inania omnia ejusmodi tela, quibus nos hac in re oppetunt Spinosa & Collinius, atque plenè refutare omnes eorum objectiones, quibus tam firmum Religionis Noſtræ fundamentum labefactare enituntur. Exponendum deinde supererit, quâ Prophetæ apud Hebræos pollebant authoritatæ, quibus dotibus præſtare debuerant, quæ erant Eorum Scho-

Toż, przyszedłszy z porządku do SS. Proroków: naprzód w powszechności trzeba umieć zbijać te wszystkie zarzuty i wątpliwości, któremi Spinoza i Kollin usiłuią w swych Pismach osłabić ten tak mocny Wiary naszéy Fundament, tudzież mieć dokładną wiadomość, jakie też u Zydów mieli znaczenie i powagę Prorocy, jakie ich powinne były bydź przymioty, jakie to były ich Szkoły, przygotowania, Synowie, następstwo? wielu i jakiemi sposobami była im od BOGA udzielana przyszłych rzeczy wia-

læ

læ, præparationes, filii, succeſſio? quotuplici & quanam ratione futurorum notitia Jpſis ab Omniscio DEO communicabatur? quæ Jpſorum sors erat dum in vivis agerent? & ſimilia.

Speciatim verò percurrendo ſingulos Prophetarum libros, duo à nobis sedulo sunt addiſcenda. Primum eſt, quibus Jlli ſalutaribus monitis Gentem suam in omne nefas ruentem ad veri DEI cultum & amorem revocare satagebant. Alterum, quibus delineamentis & ſignis futurum Meſſiam, Ejuſque in terris vitam, ut dum apparuerit, facile ab omnibus dignosci poſſet, in suis Prophetiis adumbrârunt.

Tandem Libri Machabæorum edocebunt nos, quæ Jsraelitarum sors erat sub Alexandri M. Succeſsoribus: multa præterea præſtantiſſima virtutum exempla, plenasque bonæ frugis ſententias & doctrinas nobis ſuppeditabunt. Atque in horum Librorum expoſitione finis hoc litterario anno Sacræ Scripturæ Lectionibus imponetur.

domość, jakiego loſu w ſwym życiu doświadczali? i tym podobnych pytań.

W ſzczególności zaś przetrząſaiąc Jch Proroctwa, trzeba koniecznie, abyśmy mieli dokładną wiadomość tych zbawiennych przeſtrog i upomnień, któremi oni Narod ſwóy coraz głębiey w zbrodniach zatapiaiący ſię poprawić, i do BOGA zwrócić uſiłowali: a co jeſzcze potrzebnieyſzém jeſt, abyśmy umieli zbierać w jedno te wſzyſtkie czaſtkowe i jakby rozrzucone Jch Proroctwa, któremi małącego przyiść Meſsyaſza i Jego przyſłe między ludźmi życie wſzyſtkim przepowiadali, i jakby pewnych nauczali znaków, po których powinien był bydź rozeznawanym.

Nareſzcie, kſięgi Machabeyſkie uczą nas dokładnie, jakiego loſu doznawali Żydzi za naſtępcow Alexandra W. przedſtawuiąc nam wiele chwalebnych wzorow ludzi prawdziwie Swiętych, i wiele zdań prawdziwie zdrowéy Nauki pełnych. Jna tych kſiąg wykładaniu zakończą ſię tegoroczne Piſma S. Lekcye.

Jam quod attinet ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam: Quantâ lætitiâ perfunditur Viator, dum poſt tetram violen amque tempeſtatem disjectis nubibus serena tandem & tranquilla dies ipsi affulget: tantum profecto solatium & dulcedinem percipere debent, qui perspectis tribus primis Eccleſiæ Noſtræ ſæculis, ad ſequentium perquiſitionem accedunt. Concors omnium hac in re ſententia eſt, nunquam ſimili modo, ac hisce ſæculis eveniſse ſcimus, Eccleſiaſticam diſciplinam floruiſse. Ac primùm Jmperatorum fauore & munificentiâ Eccleſia noſtra suffulta fuit, illico in eo perfectionis gradu ſpectandam ſe præbuit, qui à Chriſto Domino ipſi præſcriptus fuit, utque in omni bene inſtructa machina evenire solet, ac primùm omnia obſtacula remota fuerunt, illico machina vim ſuam exerere, omneſque eius rotæ liberè & ordinatè moveri cæperunt. Profecto hoc vel maximè tempore Eccleſiæ noſtræ adiudicari poterant omnes eiusmodi ſimilitudines, quibus in ſacræ Scripturæ paginis adumbrata fuit, puta Vineæ, Columnæ, Turris, Domûs, Civitatis, & præsertim Caſtrorum aciei benè ordinatæ. Hoc sane felici tempore Eccleſiæ

Już zaś przyſtępuiąc do Hiſtoryi Kościelnéy: Jle czuie pociechy człowiek podróżny, gdy po gwałtownych burzach jaſne i uſpokojone uyrzy Niebo, tyle rozrząsaiący Kościelne dzieie powinien uczuć przyiemności i słodyczy, gdy po przeyściu pierwſzych trzech Kościoła naſzego wieków do rozbierania dalſzych przyſtępuie. Powſzechna jeſt na to wſzyſtkich zgoda, że nad ten czas nie było innego, w którymby Nauka, obyczaie i karność bardziéy w Chrześciańſkim Kościele kwitnęły. Wſparty protekcyą Cſarzów Kościoł naſz Swięty, wraz ſtanął na tym doſkonałości ſtopniu, jaki Mu był przepiſany od Chryſtuſa Pana. Natychmiaſt w Kościele Swiętym, jak bywa w dobrze urządzoney Machinie, za uſunięciem tamuiących przeſzkód ſprężyny dzielność ſwą odzyſkały, i wſzyſtkie kółka należycie ruſzać ſię zaczęły. W tym to zaiſte czaſie ziſciły ſię w Kościele naſzym przepowiedziane o nim w Piſmie Swiętym podobieńſtwa, jakiemi ſą: Miaſto dobrze założone, należycie urządzone Króleſtwo, mocna wieża, a naybardziéy dobrze uſzykowane Woyſko, i tym podobne. W tych to ſzczęśliwych czaſiech Rządzcy Di-

noſtræ

noſtræ Episcopi, nullo iam præpediti obſtaculo, plenam suarum plebium curam habere poterant. Sanctiſſimi Eccleſiæ Doctores liberi ab omni metu confidenter Dogmata nostra scriptis defendere & illuſtrare cœperunt: Dilatata eſt per omnem terram Eccleſia Chriſti, introductus pulcherrimus rerum ordo atque prorsus admiranda diſciplina, erecta ampliſſima Immortali DEO consecrata Templa, ſua Auguſtiſſimis Ritibus adſerta eſt dignitas & maieſtas, uno verbo, palam & audacter Chriſtiani Homines hæc omnia exequi cæperunt, quæ prius, lævientibus undique perſecutionibus, tegere & occultare debuerant.

Eruperunt equidem etiam hoc tempore inſtinctu Diaboli peſtilentiſſimæ variique generis Hæreticorum factiones, quibus pax Eccleſiæ aliquantùm perturbata fuit. Sed DEO protegente nihil quidquam ab iis contra ſtabilitatem fundatæ in Petra Eccleſiæ obtentum fuit. Periit cum ſonitu memoria horum omnium perditiſſimorum hominum, Eccleſia autem noſtra, etiam eorum causâ, plurimum lucri & incrementi cæpit. Legimus in horum ſæculorum Annalibus novas easque summè perſpicuas plurimorum dogmatum deciſiones: novos Conciliorum Canones; novas Eccleſiaſticas leges, nova, eaque præclariſſima, nunquamque satis deprædicanda Sanctorum Patrum Opera, ex quibus hisce etiam temporibus pro opportunitate haurit Eccleſia noſtra saluberrima conſilia: quæ omnia nunquam forſitan haberemus, niſi novæ ejusmodi hæreses obortæ eſſent.

Verùm enimvero, quod Hominum Dæmonumque malitia efficere non valuit, effecit ignorantia & barbaries. Mox ac Europa à Barbaris eſt obruta & oppreſſa, etiam in Chriſtianorum consvetudinibus & moribus levitas quædam & inconſtantia, moroſitas, contemptus rerum ſpiritualium & inviſibilium, ad extremum ipsa etiam crudelitas omnium oculis spectandas ſe præbuerunt.

Cum autem Hiſtorici munus ſit omnium ſæculorum res geſtas æqua lance perpendere, eaſque ſincerrimè aliis tradere, etiam horum infelicium temporum fidelis hiſtoria texatur eſt neceſse. Et cum nemo accuratius horum temporum rimatus eſt Hiſtoriam, ac id peractum legimus in operibus Clariſſimi Claudii *Fleury*, tantum nac-

ecezyow mogli niémi wolnie i należycie zarządzać: Nayświetſi Kościoła Nauczyciele uyrzawſzy ſię bydź bez bojaźni, zaczęli odważnie ſwego używać pióra w bronieniu i wyświecaniu Artykułow Wiary naſzéy: rozſzérzył ſię po całym Swiecie Kościoł Chryſtuſów, wprowadzony naypięknieyſzy do Niego porządek, ſtanęły na cześć Boſką liczne i wſpaniałe Swiątynie: ſprawowania Swiętych Obrzędów nabyły przyzwoitéy świetności i powagi, upowſzechnione zoſtały naytrudnieyſze do wykonania cnoty, jednym słowem, w zyſtko to odważnie i jawnie zaczęli Chrześcianie wykonywać, z czém piérwéy dla okrutnych prześladowań kryć ſię muſieli.

Zjawiły ſię wprawdzie i w tych czaſiech liczne różnych Herezyi fakcye, które w odmienne coraz przeiſtaczaiąc ſię poſtaci długo w Kościele naſzym pożądany mieſzały pokoy: ale za ſzczególnieyſzą BOGA Opatrznością w ſrzodku tych nawałności ſtał niewzruſzony Kościoł Katolicki. Zginęła z dzwiękiem pamięć tych wſzyſtkich haniebnych ludzi, a dla Kościoła naſzego, z ichże własnego przyłożenia ſię, ten jeſzcze zyſk pozoſtał, że za zjawieniem ſię nowych trudności, nowe, a te nayjaśnieyſze, Powſzechnego Kościoła decyzye, za wyświeceniem nowych potrzeb nowe Koncyliów zaradzenia i Kanony, za wyrodzeniem ſię nowych błędow nowe, a te nigdy zadość nie wyſławione, ziawiły ſię Nauczycielow Kościelnych dzieła, z których do tychczas Kościoł naſz Swięty w każdym zdarzeniu czerpa potrzebną Naukę, a których możebyśmy nigdy nie mieli, gdyby tych burzliwych nie było ludzi.

Wſzakże czego złość ludzka i moc piekła nie potrafiły dokazać, dokazało Barbarzyńſtwo i ciemnota. Jak tylko Europa zoſtała od Barbarzyńców zalaną, natychmiaſt w zwyczaiach i obyczajach Chrześciańſkich znalazła ſię płochość, zmienność, dziwactwo, zatapianie ſię w ſamey powierzchowności, na reſztę nawet dzikość i ſamo okrucieńſtwo.

Gdy jednak obowiązkiem jeſt Hiſtoryka wſzyſtkich wieków dzieła z równą bezſtronnością dokładnie opiſywać; trzeba i tych nieſzczęśliwych czaſów wierną dawać hiſtoryą. Idąc więc za Fleurym, *nad którego nikt lepiey w te wieki niewzierał, wyłoży Profeſſor, iakim sposobem i w czém karność Kościoła naſzego w tych wiekach*

tus

ctus Ducem enixè Profeſsor curabit exponere, quà ratione in Eccleſiam noſtram morum ac disciplinæ relaxatio ſubintroducta fuit, ut error cognitus facilius poſſit corrigi aut evitari. Unà tamen omnem in eo curam ac diligentiam ponet, ut Eius Auditores evidenter etiam agnoscant ſingularem DEJ suam Eccleſiam tutantis Providentiam, cuius ope factum eſt, quod illa non obſtantibus calamitoſiſſimis illis temporibus & in fundamentis suis immota, & in doctrina sua firma semper, & infallibilis manſit.

oſłabioną była, aby błąd poznany łatwiey poprawionym lub uniknionym został. Niezapomni iednak okazać razem ſzczególniey-ſzą Naywyższego BOGA nad ſwym Kościołem Opatrzność, za którey On opieką, pomimo takiey nieſzczęśliwości czasów, ani ſię w zasadach ſwych nie wzruſzył, ani ſię w ſwych decyzyach nigdy nie obłąkał.

Tantum autem ex horum Sæculorum hiſtoria in suis lectionibus hoc literariô annô exponere curabit, quantum infelicia hæc tempora perdurárunt, nè aliquando iterum ad ea redire cogatur, utque iam appropinquet feliciſſima illa regenerationis Literarum Epocha, poſt quam Eccleſiæ etiam gesta, quantum in Ejùs poteſtate erat, jucundiorem ſuperinduerunt aspectum.

Tyle zaś z tych wieków Hiſtoryi będzie ſię przekładać tego Szkolnego Roku, iżby iuż niewypadało znowu do nich powracać, i iuż zbliżoną została owa ſzczęśliwa odrodzenia ſię Nauk w Europie Epocha, z którą Kościoła też naſzego dzieie, ile od Jego ſamego zależało, weſelſzą poſtać okazywać zaczynaią.

CORNELIUS POCOŁOJEWSKI SS. Can: Dr: & Juris poſitivi Publicus Profeſſor, juxta Ordinem pro Lectionibus Academicis præſcriptum, diebus, & horis deſignatis Lectiones suas peraget, initium ducendo ab Inſtitutionibus Inſtinianeis (quas jam aliàs pertractandas proposuit) uti Juri Canonico & cuiquè alteri maximè profuturis; & emenso priùs Jure personarum, ad rerum diviſionem, ac modum acquirendi dominii se accinget; ſiquidem verò omnis quæſtio, quæ ad res pertinet, versatur vel circa rerum dominium, quo jus in re quæritur, vel circa obligationes, quibus jus ad rem nanciscitur: hôc proinde loco immorabitur in titulis explicandis, ſive de rerum dominio legitimè acquirendo, aut super jure ad rem habendo: ordine servatô, quod videlicet primò de dominio per Jus Gentium adquirendo differet, tandem veniet ad modos ex Jure civili nominatim præscriptos, ad quos poſteriores potiſſimum spectant Tituli, in quibus pertractatur de *usucapionibus* & *longi temporis præſcriptionibus*: *de Donationibus*, *de Dote*, & his ſimilibus.

KORNELIUSZ POCOŁOJEWSKI SS. Kan: Doktor, i Prawa Cywilnego Rzymſkiego tudzież Kościelnego publiczny w Akademii Profeſſor, wedni i godziny w porządku Akademickim przeznaczone rospocznie swoie Lekcye tłómaczeniem Inſtytucyi Juſtiniana, ile w pomocy ſłużących do Prawa Kościelnego, równie iak i innych wſzyſtkich; po przełożeniu więc rzeczy o Oſobach do podziału, i materyi drugiey Kſięgi tychże Inſtytucyi przyſtąpi: gdy zaś iſtotnie do rzeczy należy rozwiązanie kweſtyi, tak co do Prawa własności, iako też i względem powodow, z których Prawa do rzeczy nabieramy, w tey przeto części zatrudniać ſię będzie wyłożeniem Tytułow do tych Obiektow ſtosownych; w czym porządek zachowa mówiąc naprzód o własności z Prawa Narodow wypływaiącey, toż oznaczy sposoby Prawem Cywilnym przepiſane, do których poślednich środkow należą Tytuły; o Preſkrypcyach, czyli długiem rzeczy używaniu, o Darowiznach, o Posagu i tym podobne.

In materia Canonica, pariter de rebus Eccleſiaſticis differet, prout nempe in altera Inſtitutionum Canon. parte sunt dispoſitæ; Et ſiquidem Anno superiori de Sacramentis majori ex parte rem exegit, remanente ipso Sacramento matrimonii, cujus impe-

Co ſię ściąga do Materyi Prawa Kościelnego równie, i tu o rzeczach Kościelnych będzie traktował iak te ſą podzielone w drugiey Części Inſtytucyi Kanonicznych; A gdy iuż w przeſzłym Roku o Sakramentach Naukę częścią przełożył niepozoſtaiąc nad wykład

dimenta

dimenta dirimentia veniunt enarranda: proinde hìc loci per continuationem materiam hujusmodi aggredietur, quà completâ, deinde disseret *de divortiis*; & postea de rebus sacris ex ordine partitionis tractabit, agens de Ecclesiis juxta ordinem Titulorum, qui prostant in Decretalibus, veluti & de hujusmodi ædibus *consecrandis* ac *reconciliandis*; item de *Capellis* & *Oratoriis* atquè Orationem de Ecclesiis claudet, explanando Titulum *de Jmmunitate Ecclesiarum* inscriptum. Ultimum rerum spiritualium caput versatur circa *Domos Religiosas*, quo nomine præter Claustra Monachorum veniant sepulchra, proinde explicatione progredietur juxta Titulum, de *Cœmeteriis & Sepulturis* quibus maturatis, res tandem temporales Eccles. recensebit, quæ scilicet usui tam ipsius Templi quam sustentationi Clericorum sunt comparatæ, atquè ideo materiam hanc cum diligentia, dispescet & per Titulos progredietur sequentes; nimirum: *De Præbendis, & Beneficiis, de adipiscenda Beneficiorum possessione: de Censibus & exactionibus*: item *de cæteris temporalibus bonis Clericorum*: ex quibus omnibus quia conficitur *peculium Clericorum*, hinc de eodem peculio cumulatiùs diseret, certam ex Jure statuendo regulam, quæ Ministros sacros in contrectandis reditibus Ecclesiarum instructos reddit, quo scilicet modo, & levamini suo, & Ecclesiarum incolumitati prospicere tutè valeant. Verbô materiam hanc juxta singula ejus capita discutiet, ut nihil eorum omittat, quæ Jure sacro per seriem Titulorum ad hanc partem indivisè spectant.

Małżeńſtwa przeſzkod, które ſię nazywaią Jmpedimenta dirimentia, *więc w tym mieyscu kontynuować będzie takową materyą: po którey ukończeniu wyłoży Tytuł o Rozwodach, i Separacyach, a potem z porządku Podziału ad* res Sacras *przyſtąpi, mówiąc o Kościołach podług Tytułow Decretalium z kąd wypadnie tłumaczenie o Konsekracyi, i Rekoncyliacyi tychże Swiątnic, tudzież o Kaplicach| rzecz z Prawa przywiedzie, zakończy zaś tę materyą wyłożeniem tytułu, w którym ſię opisuie Jmmunitas Kościelna. Oſtatni podział rzeczy Dychownych zawiera pod sobą Domos Religiosas, którym imieniem, gdy prócz Klaſztorow, i Szpitalow mianowane są Groby, i Cmentarze, przeto o tych rzecz obſzernie rozwiedzie podług Tytułu zapisanego o Cmentarzach, i Pogrzebach, to ukończywſzy rzeczy doczesne do Kościołow należące wyliczy, które służą tak do utrzymania w przyzwoitym opatrzeniu Kościołow, iako równie są przeznaczone, i na wyżywienie Kapłanow, tudzież innych Kościelnych Miniſtrow, w tym więc mieyſcu przełoży co tylko do tego obiektu ściągać ſię może, a to wykona pod Tytułami o Prebendach, Beneficyach; o wzięciu Poſſeſſyi Beneficyow*, de censibus & exactionibus *niemniey i o innych doczeſnych Osob Duchownych dobrach, i użytkach: z czego wſzyſtkiego, że ſię ſkłada Dochod Duchownych w ogule zwany* Peculium Clericorum, *o tym przeto pewne Prawidła z Prawa Kościelnego przytoczy, które mogą zabeſpieczyć Beneficya poſiadaiących w używaniu dochodow Kościelnych, rozkład czyniąc części Prowentow tak na utrzymanie ſię przyzwoite co do własney Sufficyencyi, iako i względem Kościoła potrzeb, które z doſtatecznych Jntrat w pierwſzym mieyscu maią bydź opatrzone przez reparacyą, i ozdobę Swiątnic. Słowem przedſięwziętą materyą podług wſzyſtkich Jey ſzczegółow rozbierze tak, iżby nic do wykładu niezoſtawało, co podług porządku Prawa Kościelnego do tey drugiey części nieodbicie przynależy.*

SIMON MALEWSKI AA. LL. & Philoſophiæ Doctor, Logices, Juris Naturæ & Gentium Publicus Profeſſor, diebus atque, horis ordine prælectionum Academicarum deſignatis Cursum suum Annô clapsô inchoatum continuabit. Atque Deo juvantè hôc annô Æconomiam politicam ac Jus Gentium explanaturus: primum pertractabit regulas æternas, quas ordo reproducendarum

SZYMON MALEWSKI Nauk wyzwolanych i Filozofii Doktor, Logiki, Prawa natury i narodow Profeſſor Publiczny we dni i godziny w porządku Akademickim oznaczone Kurs swóy w roku przeſzłym rozpoczęty kończyć będzie i w tym roku, da Bóg, Ekonomikę polityczną i Prawo Narodow tłómaczyć maiący: naprzód wyłoży to wſzyſtko, co ſię tycze reguł odwiecznych, któ-

cendarum rerum in diversos usus generis humani, quibus vulgo nomen divitiarum imponitur, demonstrat. Inde singulis tractatibus deducet obligationes, quibus cives tenentur ad consequendam cum ipsorum, tum etiam publicam prosperitatem. Jure Gentium autem docebit obligationes, quæ e Societate conjunctioneque populorum eruuntur, atque regulas illas constituunt, quibus mutua commoda innumera in universum stabiliuntur.

Hæc omnia enucleabit eo ordine atque evidentia, ut Auditoribus suis principia ad rectam rationem justitiamque suppeditet, a falsis verò & erroneis opinionibus, tamque fonte omnium malorum præcaveat. Atque hic finem Cursûs sui imponet.

re porządek sam odradzania się płodów ziemskich do rozmaitego użycia ludzkiego rodzaiu, zazwyczaynie od nas bogactwami zwanych, dowodzi. Skąd w szczególnych rodziałach wykładać będzie obowiązki obywatelów w celu osiągnienia tak własney, iakoteż publiczney pomyślności. W Prawie narodow zaś uczyć będzie obowiązkow, które ze społeczności i związku narodow wynikaią, a które stanowią owe reguły, na których wzaiemnie niezliczone pożytki powszechnie gruntuią się.

To wszystko tym porządkiem i z tą oczywistością dowodzić będzie, aby Uczniom swoim podał prawidła porządnego myślenia i ścisłey sprawiedliwości, ostrzegaiąc razem o fałszywych, i błędnych opiniach, które iednym zrzódłem są nieszczęść wszystkich na rodzay ludzki spadaiących, y tu kurs swóy zakończy.

THOMAS HUSARZEWSKI S. Theologiæ Doctor, Publicus Historiæ Universalis Professor Cursum recentioris Historiæ, annô mox elapsô inchoatum, atque ad initium undecimi sæculi perductum, ita continuabit, ut hoc anno, sicuti proposuerat, integrum absolvat, ad medium nempe nostri sæculi. Cum vero enarrandis Imperiorum ac Regnorum, quæ nunc florent, gestis incumbet, id potissimum præstabit, ut methodô sibi consuetâ, causas & effectus variarum mutationum diligentiûs perpendat, virtutem commendet, indicet illustres viros, progressum in scientiis & bonis artibus observet, quæ privatam hominum, publicam regnorum pariunt ac promovent felicitatem. Non deerunt, ubi se occasio obtulerit, opportunæ animadversiones, ad regulas sanioris Critices exactæ.

Lectiones suas instituet diebus: Lunæ, Mercurii, & Veneris, horis matutinis.

TOMASZ HUSARZEWSKI S. Teologii Doktor, Publiczny Historyi powszechney Profesor, Historyą nowożytną w Roku zeszłym rozpoczętą, y do iedenastego wieku doprowadzoną, kończyć będzie w Roku teraznieyszym, iak zamierzył, do połowy ośmnastego wieku. Opowiadaiąc dzieie Narodow teraz kwitnących w Europie, zwyczaiem dotąd zachowanym, o to naybardziey starać się będzie, ażeby przyczynę y skutki zaszłych odmian obiaśnił, cnotę zalecił, zacnych Mężow uwielbił, pokazał Nauk wzrost y Umieiętności, na których szczególne każdego Człowieka, y publiczne narodow uszczęśliwienie zawisło. W lekcyach swoich niezaniedba czynić uwagi, do reguł zdrowey Krytyki stosowane.

Lekcye zaś dawać będzie w Poniedziałek, Srzodę i Piątek z raną.

PHILIPPUS NERIUS GOLANSKI S.P. AA. LL. Philosophiæ & Theologiæ Doctor, Publicus Literaturæ, Eloquentiæ, ac Pòéseos Professor, expositis annô superiore, quid bonarum artium, vel optimarum disciplinarum nomine veniat, quibus eæ constent ac firmentur, quave secum necessitudine in diversis literarum studiis connectantur, aut quemadmodum ad eximium illud & non vulgare eloquentiæ donum soleant referri ac debeant, nam ut ait

FILIP NERTUSZ GOLANSKI S. P. Nauk wyzwolonych Filozofii, i Teologii Doktor, Publiczny Profesor Literatury, Wymowy i Poezyi, przełożywszy Roku przeszłego co się pod ogólném nazwiskiem Literatury i nauk wyzwolonych zamyka, na czém się one gruntuią i wznoszą, okazawszy ich związek w innych umieiętnościach, tudzież iak wszystkie należą do daru wytłumaczenia, który nie iest powszechnym, bo iak dobrze mówi Poeta: na cóż twa

Horatius:
Scire tuumnihil eſt, niſi te scire, hoc sciat alter.
Nunc.

Imo. Dicendi ſcribendique dotes, nimirum styli elegantiam, eiusque varietatem in Eloquentia & Poeſi expendet.

Neque solum in eloquentia ſpectabit, ut ſtylus potiſſimum & unice ſit ad persuadendum accomodatus. Nam eſſe quidem Oratori ac eloquentiæ proprium, apte ad persuadendum dicere: atque ut egregie Tullius: *voluntates impellere quo velis, unde autem velis deducere*, maximamque in eo vim & robur eius conſtitui; sed neque id omni iam Oratori, niſi præ cæteris sacro, (ut infra agetur) neque omni dicendi, aut scribendi, generi convenire.

Miſsis ergo ab Eloquentia commodis, sive damnis, quæ pro diversa ratione plerumque pariat; dubium ne cuiquam erit, non minus illam perſuadendi, quam vel inſtruendi, vel explicandi, vel narrandi facultate & copià pollere? ut ea quæ tractanda sumpseris, unà eleganter ac solide, non tamen omnino ſemper omnia vehementi ſtylo perſicias. Atque ita Eloquentiam, ſtylo suo non ad persuadendum modo aptam eſſe, res ipsa docebit. Nihilne enim eà opus eſt in Hiſtoriarum monumentis, Poetarum descriptionibus, Philosophorum libris, & cæteris aliis, bene multis?

Igitur ſtyli, cum re de qua agitur, convenientiam, omni ſtudio ſervandam proponet: neve in eo claritas unquam & ordo deſideretur, admonebit. Dicendi genus non modo perpolitum, sed id ipsum planum, ſincerum, nativum, Auditoribus suis ob oculos ponet.

Quid verò de ſtylo gravi, ſimplici, mediocri, sublimi, aut humili, pariterque, de ſamiliari, epiſtolari, de ſtylo tandem Poetico ſentiat; non præceptis solum sed exemplis declarabit. Triplicem autem ſtyli diviſionem, cum eius diverſitas ex re nascatur, nonniſi leviter attinget.

Porro cum res omnes verbis exponantur, eorum delectum, proprietatem, ſuavitatem, & robur, tum ad alia quæ neceſſe eſt, tum ad numerum oratorium revocabit. Amplificationem Rhetoricam, & illam deſideratiſſimam a pleriſque copiam verborum, ſine copia idearum nihil eſſe ſtatuet & demonſtrabit. Siquidem ut ait

umieiętność, ieżeli co ty znasz, tego drudzy nie wiedzą? teraz

Naprzód *o sposobie mówienia i pisania czyli o własności ſtylu i iego różnicy w Wymowie i Poezyi, rzecz mieć będzie.*

I nie do tego tylko ma zmierzać, ażeby się ſtyl iedynie i szczególniey do przekonania ſtosował. Bo chociaż Mowcy i wymowie, właściwa ieſt do przekonania mówić, a podług wyrazu Cycerona wolą drugich do czegoby się podobało nakłaniać, lub od czegoby się zdawało odwodzić, *co ieſt mocą i zamiarem wymowy; ale to ani każdemu mowcy prócz Kaznodziei (o którym niżey) ani do każdego rodzaiu mówienia i pisania ſłużyć może.*

Pominąwszy tedy złe lub dobre ſkutki, iakie wymowa sprawić może; ktożby wątpił, ażeby się nie ściągała *równie do przekonywania, iak należy do nauczenia, do wykładu, do opisania? żeby to co się przedsiębierze, nie mniey przyſłoynie, iak i gruntownie. ale nie wſzyſtko zawſze, w naymocniey ſzym ſtylu było. A tak rzecz sama okaże, iak się wymowa ſtylem swoim, nie do samego tylko przekonania ściąga. Jakoż, czyli* nie *ma mieyſca w dziełach ludzkich, opiſie Poetyckim, pismach Filozoficznych i wielu innych xięgach?*

Stosunek zatém, ſtylu do rzeczy, z wszelką usilnością zaléci; a oraz żeby w nim kiedy na iasności i porządku nie schodziło, przeſtrzeże. Nietylko zaś przyſłoyny sposób mówienia, lecz tenże sam nieprzymuszony, rzetelny, i naturalny wyobrazi.

Co o ſtylu poważnieyszym, proſtym, miernym, wysokim, albo nizkim rozumié, tudzież o ſtylu poufałym, liſtowym i Poetyckim; nie ſamym tylko wykładem, ale i przykładami obiaśni. Ztém wſzyſtkiém troiaki podział ſtylu, gdy iego różnica z rzeczy się bierze, tylko napomknie.

Lecz gdy się wſzyſtko tłumaczy ſłowy, własność onych, wybór, moc i przyiemność, tak do czego potrzeba, iako téż do harmonii mowy przyſłosuie. Retoryczne Amplifikacye *i upragnioną od niektórych ſłów obfitość, bez obfitości wyobrażeń, niczém bydź okaże. Bo ta, iak mówi Kwintylian,* błyſkotna i centkowana niektórych mowa, rze-

Quin-

Quintilianus *illa translucida & versicolor quorundam oratio, res ipsas effeminat. Curam ergo verborum*, præfato cum Scriptore, *rerum volo esse sollicitudinem.*

czy same osłabia. Dobiéranie więc słów, niechay będzie dobraniem rzeczy. *To z przerzeczonym Autorem, powtórzy.*

2do. Sicubi melior ſtyli convenientia reperitur, ibi major profecto vel elegantia vel ſoliditas, & secundùm hæc acre judicium dignoſcatur, neceſſe eſt. Unde illa prorsus nescio quæ, pro sua quaque ratione amœnitas, vehemen ia & acumen ac ſagacitas mentis perſpicitur.

Powtóre *Gdzie znayduie się ſtyl przyzwoitſzy; tam się większa moc i piękność, prócz tego zaś i rozſądek byſtry wydaie. Ztąd, ów przedziwny obraz równie doſadny iak i przyiemny, którego względnie do każdey rzeczy guſt i przezorność użyie.*

Qua in re præter alia, quæ sunt innumera, rerum ab hominibus geſtarum atque scriptarum, morum & ingenii, virtutum ac vitiorum comparationes, quæ in opere *Illuſtrium Virorum Plutarchi* extant, opportune excellentis exemplaris inſtar, auditoribus proponet suis.

Do czego, prócz niezliczonych przykładow, dzieł ludzkich i pisma, charakteru, obyczaiów, cnót i wyſtępków porównywania, które się w ſławnych mężach Plutarcha znayduią, nakształt celnego wzoru ſłuchaczom wyſtawi.

Sed diverſarum quoque ætatum, gentiumque conferendo secum Scriptores, ſcriptoribusque eorum interpretes adjiciendo, illas quæ maxime usui ſint observationes inſtituet: quò ipſorum ſtylus, elocutio, mens, verſio demum, vel ſi quid in iis deſideretur, luculentiùs pateat. Ne ſe quandoque Auditores ſpecie modo, vel ſimulata pulchritudine, a vero & recto abripi ſinant.

Lecz oraz porównywaiąc rozmaitych wieków i narodów Pisarzów, a z niemi też tłumaczów znoszac, do użycia potrzebne uwagi czynić będzie: żeby się ich styl, wyſłowienie, ſposób myślenia, tłumaczenie nakoniec, lub jakie w czém uchybienie lepiey wydało. Zgoła, ż by kiedy pozorną pięknością, od tego, co ieſt gruntem i prawdą, nie dali ſię odwieśdź ſłuchacze.

Conferet etiam veterum cum recentioribus eruditionem, ſtudia, & ingenii humani, literarumque progreſſum, vel declinationem: noſtri præſertim hujusce decedentis sæculi cum proxime exacta ætate, habita ratione.

Naſtąpi też ogólny co do wiadomoſci, nauki, wzroſtu światła, lub iego ubytku, dawnieyszych z poznieyszemi ſtosunek; szczególniey zaś kończącego się wieku, w którym żyiemy, z tym co przeszedł zniesienie.

Jam verò præter noſtrorum hominum literaturam, eam, quæ apud diversas Europæ gentes aut olim in usu & flore fuerit, aut nunc viget, inveſtigabit. Celebrioresque literatorum, ex Italis, Gallis, Britannis, cæterisque commemorabit. Aliqua etiam de literatura in oriente ac Sinenſium & aliorum in medium afferet: servata ubivis non inutili auditoribus comparatione.

Już oprócz Literatury oyczyſtey, jaka było niegdyś w różnych kraiach Europeyſkich, w jakim się teraz ſtopniu znayduie, wyſledzać będzie. Sławnieyszych ordz Literatów, Włoſkich, Francuzkich, Angielſkich, Niemieckich i inszych, zbliży do znaiomości ſłuchaczów: ani też zaniedba wzmianki o Literaturze wschodnich Kraiów, zwłaszcza Chińſkiey, tudzież i innych: zachowuiąc wszędzie użyteczne dla ſłuchaczów porównywanie.

3tio. Absolutâ superiore annô Eloquentiâ forenſi, ad sacram, nimirum pro concione templorum accedet: Non tamen poſthabitâ eorum, quibus quid magis competat, ratione. Quod ſi tales plerique auditores, ut solent, adſint, quorum id e re ſit; tractatum hac in parte D. Auguſtini libro *de doctrina Chriſtiana* sequetur: sacri oratoris officium, juxta mentem laudati Do-

Potrzecie. *Przeszedłszy w roku przeszłym wymowę sądową, uda się do Kaznodzieyſkiey: nie bez względu atoli na pożytek ſłuchaczów, którym co potrzebnieyszego bydź uzna. A ieżeli się tak zwykli, po między niemi tacy znaydować będą, którym kaznodzieyſka wymowa przydatna bydź może: w tak ważnéy poſłudze, trzymać się będzie traktatu S. Auguſtyna* o Nauce Chrześci-

ſtoris

ctoris sanctiſſimi, expoſiturus. Ait enim ille; *dixit quidam eloquens, & verum dixit, ita dicere debere eloquentem, ut doceat, ut delectet, ut flectat.* Idem quoque ab oratore sacro observari ſtatuit: nempe *ut veritas pateat, ut veritas placeat, ut veritas moveat.* Siquidem in Oratoris sni officio, triplicem huncce finem Servatoris noſtri Eccleſia propoſitum habet. De quo quidem aliis verbis Auguſtinus monet: *ut audiatis intelligenter, libenter, obedienter.* Sed niſi prius, potiusque exemplis, quam verbis admoneas, niſi plene, de quo agis, ipse convictus fueris; supervacaneum eſt oleum operamque perdere. Apprimè cupit eſſe Oratorem Quintilianus primo *Virum bonum*, deinde *dicendi peritum*: quidni id oratori sacro expediat? Legem enim ſibi ipſi dicit innocentiæ, virtutumque omnium, qui ab alio rationem vitæ reposcit.

ańſkiey: *gdzie ten Swiety Mąż mówi:* rzekł pewien wymowny, i rzekł prawdziwie, że mowca tak mówić powinien, żeby nauczył, podobał ſię i przekonywał. *Toż ſamo od Kaznodziei chce mieć zachowaném, to ieſt:* żeby ten prawdę okazał, sprawił ią miłą, i nią poruszył. *Jakóż w Wymowie Kaznodzieyſkiéy, ten troiaki cel zamierzony ma Kościoł Cryſtuſów: o czém innemi ſłowy pomieniony S. Doktor oſtrzega:* żebyś, *prawi,* ſłuchanym był rozumiałe, ochotnie i z powolnoscią. *Lecz ieżeli nie wprzód i nie bardziéy przykładem, iak ſłowami Kaznodzieia upominać zechce, ieżeli sam o tém co mówi, z gruntu przekonanym nie będzie; próżno swóy czas i pracę ſtraci. Kwintylian wymaga po mowcy, naprzód żeby był* poczciwym człowiekiem, *powtóre dopiéro* biegłym w mówieniu. *Czyliż to Kaznodziei ſłużyć nie ma? Nie ſtanowiż dla ſiebie ſcisłego prawa niewinności życia, wſtrzemięźliwości, i wszelkiéy cnoty, kto ma drugich poprawiać?*

His addet, quæ ipsam rem spectant: opportunis magnorum hac in parte virorum exemplis propoſitis, ut graviſſimo huic muneri, sanctiſſimoque templorum loco, plena cum dignitate, procul omni intemperie & labe satis fiat.

Do tych uwag to przyda, co do saméy rzeczy należy: to ieſt, wielkich ludzi w téy mierze przykłady: żeby i urzędowi tak poważnemu, i mieyscu tak swiętemu, bez żadnego nadużycia i uchybienia, z naywiększą przyzwoitością ſtało ſię zadosyć.

4*to*: Jam quod in Poéſi graviſſimum, juxtaque præſtantiſſimum eſt *Poema Heroicum*, quod quidem alio nomine *carmen Epicum* vel *Epopeia* dicitur, quod magnitudine rerum, laborum difficultate, virtutum ac exemplorum copia, vi imaginatrice, tum acri judicio, ſtyli varietate, ingenio, moribus, fortunave dubia, vel anguſta, multarum rerum scientia & usu, cæteris longe poematibus antecellit, quod pauciſſimi per tot literarum sæcula cum laude adiêre; hoc annó explicandum proponit.

Poczwarte. *Co w Poezyi naywspanialszego i naycelnieyszego, to ieſt* Wiérsz Bohatyrſki, *inaczéy* Epopeią *zwany, który ważnością sprawy, trudnością pracy, wzorów i cnót obfitością, wznieſieniem imaginacyi, niepospolitym rozsądkiem, ſtylu rozmaitością, wątpliwym lub twardym losem, a wielu rzeczy znaiomością i doświadczeniem, wſzyſtkie inne gatunki Poezyi przechodzi, w którym zbyt mała liczba Poetów przez tyle wieków nauki chwałę odnioſła; to na ten Rok do wykładu bierze.*

Hujus itaque Poematis, primo discrimen cum aliis ponet: tum argumenti genus, quod plurimos mortalium spectet, Heroïs gloriam, actionis unitatem, rei veritatem, aut veri ſimilitudinem, morum & ſtyli convenientiam, personarum characteres, totiusque operis distributionem, ordinem, & nexum perpendet.

Okaże naprzód wiérſza Bohatyrſkiego różnicę od innych. Potém obranie dzieła wielu interesuiącego, ſławę samego Bohatyra, iednoſtayność sprawy, zachowanie prawdy, lub do niéy podobieńſtwa, obyczaiów ſłosowność, miarkowanie ſtylu, charakter osób, całego dzieła układ, porządek i związek obéymie.

Hic neceſſario Græca & Latina Poemata Homeri & Virgilii præsertim Æneidem adducet. Præter hæc autem, recentiora *Taſſi & Arioſti*, deinde Judica Luſitanorum expeditio, exules paradiſi, ac tandem Henricus olim Gallorum regno potitus,

Tu dzieła, Poetów, Greckiego i Łacińſkiego, Homera i Wirgiliusza zwłaſzcza Eneida mieysce mieć będzie. Oprócz tych zaś, Taſso i Arioſto, Camoens, Milton, i Henryada, *nie bez krytyki czeſto potrzebnéy, dadzą ſię poznać.*

non

non ſine Critice plerumque opportuna, indicanda venient.

5to: Quo conſtet Poeſis didactica, quo nutriatur ac firmetur, qui ejus ſit usus non in Poeſi modo, sed in cæteris quoque artibus & scientiis, quibus præſtare, vel pollere debeat, quos celebriores veterum ac recentiorum scriptores nacta ſit, memorabit: partemque saltem ejusmodi operum attinget.

Popiąte *Co ſkłada Poezyą Dydaktyczną, iaki może bydź iey użytek, nietylko w Poezyi, ale też w innych Naukach i umieiętnościach, w czém ma celować, iakich w ſtarożytności, albo wiekach pożnieyſzych, liczy ſławnieyſzych Pisarzów, wspominać będzie: przynaymniey po części tych dzieł dotykaiąc.*

6to Commenta specie tenus hiſtoriæ, quæ plurimos tenent lectores, undenam repetantur, qui primi in illis ex antiquitate, vel deinceps claboravêre, quemadmodum, ubi, & quo tempore in Europa cæpta & propagata fuerint, quæve utiliſſima & lectu digniſſima ſint, veluti Xenophontis, Feneloni & noſtri Kraſſicii, in universum autem, præter hos immortalis memoriæ viros, ac alios pauciſſimos bonine an mali plus attulerint, in ejusmodi genere scriptores, suis Auditoribus explicabit.

Poszóſte: *Zkąd ma początek wymyślenie, chciwie czytanych Romansów, którzy ie pierwſi w starożytności, albo naſtępnych wieków pisali, w jaki ſposób, gdzie, i kiedy w Europie, zaczęły ſię i zagęściły: które ſą prawdziwie pożyteczne i godne czytania, iako to: Xenofonta, Fenelona i naſzego Kraſickiego: ogólnie zaś, prócz tych nieśmiertelnéy pamięci Mężów, i niewielu inſzych, da ſię widzieć, czyli więcéy złego, lub dobrego Autorowie Romansowi, Swiatu przynieśli.*

Quatandem ratione fieri poſſit ac debeat, ut quod naturalem legentium curioſitatem acuit, idem quoque communi lectorum utilitati magis inserviat, artes & ſcientias juvet, ac lucem in omnes ſpargat, à vitiis retrahat, mores emendet, bonosque formet cives. verbo, ut utile dulci permisceatur, omni poſſibili meliori modo demonſtrare ſtudebit.

Ale iakby ſię ſtać mogło i powinno, ażeby co naturalnie wzbudza ciekawość w czytelnikach, toż razem większemu ich pożytkowi ſłużyło, żeby nauki i umieiętności miały z nich pomoc, powſzechność światło, moralność naprawę obyczaiów, występek nagonę, Obywatele do dobrego zachęcenie, ſłowem, żeby ſię pożytek do rozrywki przyłączył, ſtarać ſię będzie wedle możności iak naylepiéy okazać.

Bibl. Jag.

7mo: Ex diverſis libris peregrinationum in variis & remotiſſimis orbis regionibus, pro ratione temporis, de mul is ea seliget, quæ magis utilitati auditorum & voluptati eſse poſſint: ut hæc etiam Literaturæ pars, ab iis neutiquam ignoretur.

Posiódme: *Z rozmaitych Kſiążek podróży w Swiecie, po różnych i nayodleglieyſzych morzach i lądach, to z wielu wybierze; co bardziéy pożytkowi ſłuchaczow i onych ciekawości dogodzi: ażeby i ta Literatury należność nie była im nieznaioma.*

8vo: Porro his adjiciet, quid ad Literaturam conferat diversarum linguarum, artiumque notitia: earum præsertim, quæ vi imaginatrice, ac præcipua sagacitate pollere debent, veluti Pictura, Sculptura, Mechanica: Celebriores quoque omni ævo artium magiſtros commemoraturus.

Pooſme. *Nakoniec przyda, iak do Literatury pomaga znaiomość ięzyków i ſztuk wyzwolonych, tych osobliwie, których imaginacya niepospolita, i gieniusz czyli tworzydowcip. ieſt przewodnikiem: iako to: Malarſtwa, Rzeźby, Mechaniki; tu o ſławnieyſzych różnego wieku Artyſtach, wzmiankę uczyni.*

Quæ omnia tanto melius, & utilius profecto tradentur; quanto accuratius conſtanti, ut spero, docentis ſtudio, non intermittenda diſcentium sedulitas, ac diligentia respondebit.

Co ſię wſzyſtko tym lepiéy i pożyteczniéy wyłoży; im lepiéy, ſtatecznéy (ile mogę zaręczyć) chęci uczącego, ſtała i nie czaſowa tylko uczących ſię wprawa i pilność, odpowiadać będzie.

PROSPECTUS LECTIONUM FACULTATIS PHYSICÆ

Ex Anno 1798. in Annum 1799.

JOSEPHUS MICKIEWICZ AA. LL. & Philoſophiæ Doctor, Canonicus Smolenſcenſis, Præpoſitus Viſnievienſis, Phyſicæ Theoreticæ & Experimentalis Publicus Profeſſor, ſingulis diebus Martis, Jovis & Saturni, horis matutinis, in Lectionum Ordine indicatis, methodo Analytica exponet in primis Tractatum de Electricitate, cujus Theoriam, ſolis phænomenis, tam in variis Corporibus, quàm in Atmosphæra, conſtanti lege obſervatis, ſtabilitam explanabit & Experimentis demonſtrabit; Nimirum exponet primo naturam & proprietates Electricitatis tam poſitivæ quàm negativæ, Legeſque ejus fluiditatis & æquilibrii experimentorum ope declarabit, modum excitandæ, augendæ, minuendæ & ad alium quemvis locum deducendæ Electricitatis oſtendet, ejuſque applicationem ad Oeconomiam corporis humani in curandis variis morbis ab exceſſu, vel defectu, vel denique turbatione æquilibrii naturalis fluidi Electrici provenientibus, optimo ſemper ſucceſsu adhibitum, indicabit. Naturam Electricitatis Atmoſphæricæ, ex ſimilitudine phænomenorum & identitate effectuum, cum phænomenis & effectibus Electricitatis machinarum ope excitatæ, eandem eſſe demonſtrabit. Theoriam Conductorum ad præſervanda ædificia & ad vitandos periculoſos fulmineos effectus applicandam elucidabit. Fulgura, fulmina, tonitrua, auroram borealem & cætera meteora ignea ex natura fluidi Electrici, tanquam causæ efficientis, ex mutatione æquilibrii ejus, & cum hydrogenio & oxygenio in Atmoſphæra exiſtentium, combinatione, accenſione & detonatione clare explicabit & experimentis demonſtrabit.

PROSPEKT LEKCYI NAUK FIZYCZNYCH

Z Roku 1798. na Rok 1799.

JOZEF MICKIEWICZ, Nauk Wyzwolonych i Filozofii Doktor, Kanonik Smoleński, Proboszcz Wiśniewski, Fizyki Teoryczney i Experimentalney Profeſsor, w każdy Wtorek, Czwartek i Sobotę z rana w godzinach na Tablicy porządku Lekcyi wyszczególnionych, będzie przekładał w sposobie rozbiernym, naprzód Traktat o Elektryczności, którey Teoryą na samych fenomenach, tak w różnych ciałach, jako też i na Atmosferze ſtatecznie doſtrzeganych, ugruntowaną dokładnie objaśni, i doświadczeniami utwierdzi: Poczynaiąc naprzód od własności i natury Elektryczności tak zbytkuiącey, jako też i niedoſtarczaiącey, poſtępuiąc potym do Praw oney płynności, i równoważności, okaże rozmaite Elektryczności sposoby wydobywania, powiększania, zmnieyszania i na inne mieysca przeprowadzania. Tudzież poda rozmaite sposoby leczenia różnych chorob w ciele Ludzkim z obfitości, lub niedoſtatku, albo na resztę z obłąkania i zepsucia równoważności płynu Elektrycznego pochodzących zawsze prawie ſzczęśliwie używane, z jednoſtayności ſkutkow i fenomenow Elektryczności Atmosferyczney, i za pomocą Machiny dobytey, jednoſtayności natury płynu Elektrycznego dowodzić będzie. Objaśni teoryą Konduktorow ſłużących do ochrony różnych budowli od piorunu, i do odwrócenia ſzkodliwych ich ſkutkow. W doświadczeniach pokaże, że błyſkawice, pioruny, grzmoty, zorza północna i inne meteora ogniſte pochodzą od Elektryczności zkombinowaney z wodorodem i kwasorodem, na Atmosferze znayduiącemi się, i one zapalaiącey.

Deinde proprietates ignis quatuor diverſis ſectionibus examinabit, quarum:

1*ma*: Aget de ejus natura & propagatione, ubi tradentur faciliores modi obviandi incendiis.

2*da*: Edocebit modos varios excitandi ignis, ubi etiam de phoſphoro, pyrophoro, accenſionibus ſpontaneis, lentibus uſtoriis & ſpeculis parabolicis agetur.

3*tia*: Diſcutiet varios effectus in corporibus dilatatis, liquefactis, ebullientibus, flammamque concipientibus, ubi de pyrometro tam antiquo complicato, quam novo a ſe invento & ad ſimpliciſſimam formam redacto, ac perfectè calori etiam atmoſphærico correſpondente tractabit.

4*ta*: Denique oſtendet modos intendendi & remittendi actionem ignis, ubi examinabuntur fornaces tam calefactoriæ quàm etiam aliæ variis artibus inſervientes, & quid in iis corrigi poſſit, ut minor quantitas combuſtibilium majorem effectum producat, indicabitur.

FRANCISCUS MILIKONT NARWOYSZ S. T. D. Mathematicus Regius, unus è duodecim Sociis exteris Societatis Italicæ, Canonicus Smolenſcenſis, puræ Matheſèós Sublimioris Profeſſor Publicus ac Ordinarius ARITHMETICAM UNIVERSALEM NEWTONI, ſive de Compoſitione & reſolutione Arithmetica Opus, Annô ſuperiori, habita ratione Auditorum, cæptum præſentî continuabit, ſtatis temporibûs.

1. Perget ſcilicet in evolvendis exemplis à NEWTONO ſelectis ad acquirendam familiaritatem Calculi & Analyſèós in omni Matheſi: ubi pervenerit ad Exempla, quorum objectum ſunt Lineæ Curvæ, gradum ſiſtet; atque interea

2. Aget de *Curvis* in genere ac in ſpecie de *Sectionibus Conicis* methodô Analyticâ, ad Exemplar Clariſſimi Viri R. D. de La CAILLE.

3. *Ex re etiam Auditorum erit*: Principia *Methodi tam directæ, quàm inverſæ*

Na oſtatek Własności Ognia we czterèch Rozdziałach uważane będą:

W piérwszym *z nich rzecz będzie o naturze i ſzerzeniu się ognia, gdzie też łacniéyſze sposoby zabiegania pożarom podane będą.*

W drugim *o różnych sposobach wſkrzeszenia ognia, gdzie także o fosforze, pirofor ze, zaymowaniu się ognia samego przez się, o Szkłach zapalających i o Zwierciadłach parabolicznych nauka będzie.*

W trzecim: *o różnych ſkutkach ognia w ciałach rozpostrzenionych, ſtopionych, i wrzących, jako też o pyrometrach konſtrukcyi dawniéyszey niewygodney, i o nowym przez siebie wynalezionym, barzo łatwym i odmianom ciepła Atmoſferycznego należycie odpowiadającym, naukę przełoży, i onę doświadczéniami utwierdzi.*

W Czwartym *naoſtatek poda sposoby natężenia i wzmacniania mocy ognia, gdzie Examinowane będą piece do ogrzewania izb, i do różnych rzemioſł ſłużące, a coby w nich poprawić należało, iżby mniéyszym kosztem ſkutek większy ſprawować mogły, to z doświadczenia i teoryi będzie pokazano.*

FRANCISZEK MILIKONT NARWOYSZ, S. T. D. Matematyk Królewſki, jeden ze dwunaſtu Towarzyſzów Cudzoziemſkich Towarzyſtwa Włoſkiego, Kanonik Smoleńſki, Publiczny i zwyczayny czyſtey Matematyki wyższey Profeſſor, ARYTMETYKĘ OGUŁOWĄ NEWTONA, czyli o Składzie i Rozkładzie Arytmetycznym dzieło, przeſzłego roku, przez wzgląd na uſpoſobienie ſię Słuchaczów rozpoczęte, tégo, z teyże miary pociągnie one w czaſiech wyznaczonych: mianowicie,

1. Poſtąpi daley wykładać przykłady od NEWTONA wybrane dla oſwoienia ſię z rachunkiem i rozbiorem wſzelkim Matematycznym: gdy przyydzie do przykładów koło Linii Krzywych; na tym miéyſcu ſtanie, a poſtąpi:

2. Do Linii Krzywych, mianowicie do Sekcyi Konicznych, *odbywaiąc one, na wzór wielkiego Męża X. de la CAILLE, ſpoſobem rozbiorowym.*

3. Za jednymże zachodem, pożyteczno będzie, Słuchaczom *podać* zasady ſpo-

Flu-

Fluxionum, eorumque applicationem ad Sectiones Conicas, maxima & minima, unà proponere.

4. Si tempus superfuerit, ad exempla NEWTONI Analytica circa Lineas Curvas continuanda revertetur.

5. Ultimòquè Naturam & resolutionem æquationum contemplabitur, earumdemquè Constructionem Linearem conficiet, præeunte eodem NEWTONO.

THADDÆUS KUNDZICZ AA. LL. & Philosophiæ Doctor, Prælatus Cancellarius Vilnensis, Canonicus Cathedralis Livonienfis, Publicus & Ordinarius Mathesèós applicatæ Professor, diebus Martis, Jovis & Saturni horis matutinis lectiones suas instituet, quarum integro hoc qui succurrit scholastico Annô Argumentum bini erunt Tractatus, alter *Hydrostaticæ*, alter *Hydraulicæ*.

A Tractatu *Hydrostaticæ* qui primus est, fons & origo alterius, cursum Prælectionum suarum auspicabitur, eumque ita ordinabit, ut ea quæ huc spectant universa tribus distinctis Sectionibus complectatur.

Prima Sectione aget de corporum tam solidorum, quam fluidorum gravitate & levitate specifica, ubi rationes massarum, ponderum, voluminum expendet, singulas ad calculum vocabit & rigorosis demonstrationibus stabiliet, indeque Conclusiones tam Physicis Scientiis, quam praxi & quotidiano usui accommodatas seu ipse eruet, seu suis Auditoribus eruendas subministrabit.

Alterâ Sectione ad æquilibrium & pressionem fluidorum descendet; ubi de tubis communicantibus ejusdem vel diversæ diametri & altitudinis; de fluidis homogeneis & hetorogeneis qua lege ad æquilibrium componantur, ea quæ maximi usus sunt, & quibus Theoria Machinarum Hydraulicarum superstruitur luculenta explicatione prosequetur; quibus adjunget Pressionis fluidorum vim, leges, damna & emolumenta; atque ea, quæ tanquam paradoxa a nonnullis videri volunt, ad regulas communes æquilibrii revocabit.

sobu *płynności dwoistego z przystosowaniem do Sekcyi Koniczných, naywiększych i naymnieyszych ilości.*

4. *Jeżeli czas pozostanie, znowu przedsięweźmie przykłady NEWTONOWE koło Linii Krzywych.*

5. *Na ostatek zastanowi się z uwagą nad istotą i rozwiązywaniem porównań i onych robieniem w Liniiach, za przewodnictwem tegoż NEWTONA.*

X. TADEUSZ KUNDZICZ, Nauk Wyzwolonych i Filozofii Doktor, Prałat Kanclerz Wileński, Kanonik Katedralny Inflantski, Publiczny i ordynaryiny Matematyki stosowaney Professor, we Wtorki, Czwartki, i Soboty, z rana będzie dawał lekcye swoie, których materyą, w całym następującym roku szkolnym będą dwa Traktaty: jeden Hidrostatyki, drugi Hidrauliki.

Od Traktatu Hidrostatyki, który poprzedniczym iest, zrzódłem i zasadą drugiego, bieg nauk swoich rospocznie, i tak go ułoży że to wszystko co do niego należy, we trzech osobnych podziałach zamknie.

W pierwszym Podziale rzecz będzie o gatunkowey ciężkości i lekkości ciał zsiadłych i płynnych, gdzie stosunki Mass, ciężkości i obiętości rozważone, do rachunku ścisłego pociągnione, i okazaniem nayoczywistszym stwierdzone zostaią. Zkąd wnioski stosowne do Nauk Fizycznych i do codziennego użycia, lub sam Nauczyciel wyprowadzi, lub do ich wyszukania Uczniom okaże drogę.

W drugim podziale postąpi do równowagi i naciskania Rościekow. Tu właśnie o Tubach z sobą kommunikujących teyże samey lub różney srzednicy i wysokości, o rościekach iednego i różnego gatunku wedle iakiego prawa do Równowagi układaią się: to, co naywięcey do używania służyć może, i na czym Teorya Machin Hidraulicznych gruntuie się, dokładnie przełoży; łącząc razem naciskania Rozciekow, ztąd prawa, wynikaiące ztąd pożytki i szkody; a oraz zastanawiaiąc się nad tym i do prawideł ogólnych Równowagi doprowadzaiąc, co wielu mimo znaiomych Praw natury ukośnie iść zda się.

Gravitationem corporum ſpecificè graviorum in fluidis levioribus, & eorum quæ ſpecifice leviora sunt in fluidis gravioribus tertia Sectione comprehensurus è principiis Mathematicis, & Phyſicis experimentis eruet, quam partem corpus gravius in fluido leviori ponderis sui amittat, eamque diverſam eſſe pro diverſitate ſpecificæ gravitatis fluidorum quibus idem corpus immergitur, uti etiam diverſa corpora eidem fluido immerſa diverſas sui ponderis partes amittere demonſtrabit & sub qua ratione id fieri neceſſe eſt, conſtituet. Tum de inveniendo pondere fluidorum, de gravitate eorum ſpecifica determinanda, de conſtituenda ratione gravitatis ſpecificæ fluidi ad gravitatem ſpecificam solidi, vel etiam diverſorum ſolidorum inter ſe, de ſtatuendo pondere utriuſque miſcibilis, è quibus corpus compoſitum coaleſcit. Denique de ratione distinguendi Maſſas genuinas ab adulteratis regulas certas Mathematicis demonſtrationibus innixas adſtruet. Poſtremò de ponderatione fluidorum graviorum in levioribus, de vi, qua ſeu ſolida ſeu liquida corpora in fluidis levioribus ad deſcenſum urgentur & quæ ad ea elevanda requiritur, diſſeret; quibus adjunget quà vi corpora leviora in fluidis gravioribus à deſcenſu retinentur, quam sui partem fluido immergunt, quæ ratio ponderis intercedit inter ſolidum quadam sui parte immersum fluido, & fluidum expulſum. Hæc & alia quæ huc ſpectant, & uſus ſuos ſeu in Phyſicis, ſeu in praxi domeſtica obtinent, proferentur, explanabuntur & demonſtrabuntur.

Tractatum *Hydroſtaticæ* excipiet Tractatus *Hydraulicæ* in quo non modo Machinarum, quæ ad elevationem aquarum inſerviunt, & fontium ſalientium conſtructio edocebitur, ſed explicandæ præterea venient leges motûs corporum fluidorum; quemadmodum vero Argumentum prius inſigni diligentia iam olim excultum fuit, id quod vel ſoli libri *Spiritualium* Heronis luculenter demonſtrant, ita in excolendo altero, etſi Clariſſimi Viri Torricellius, Borellus, Mariotus, Caſtellus, Varignonius, Bellidorus, cæterique optime de *Hydraulica* meriti multum deſudarint, non pauca tamen Poſteris enodanda relinquunt. Quin ipsa Machinarum *Hydraulica-*

Ciążenie ciał gatunkowie cięższych w rozciekach lżeyszych, i tych które gatunkowie lżeysze są, w rościekach cięższych w trzecim podziale zamykaiąc z dowodow Matematycznych i Experymentow Fizycznych okaże, iaką część ciało cięższe w rościeku lżeyszym ciężaru swego utraca, i że ta różna bydź powinna wedle różności ciężkości gatunkowey rościekow, w których się toż samo ciało zanurza; iako też że różne ciała w tym samym rościeku zanurzone, różne części swey cięszkości utracać maią, dowiedzie, i w jakim stosunku iść to powinno, ustanowi. Potym o wynalażieniu ciężaru rościekow, o zamierzeniu ich ciężkości gatunkowey, o naznaczeniu stosunku ciężkości gatunkowey rozciekow, do ciężkości gatunkowey ciał zsiadłych, i tychże ciał zsiadłych między sobą o wyznaczeniu ciężaru iedney i drugiey Massy, z których ciało iakie składa się. Toż o sposobie rozeznania Mas czystych, od zmieszanych prawidła pewne na zasadach z Matematyki wziętych przywiedzie. Na koniec o wyważaniu rozciekow cięższych w rozciekach lżeyszych, o sile, która tak ciała zsiadłe, jako też rościeki do poruszenia się w rościekach lżeyszych przymusza, i iaka potrzebna bydź może, do ich ztamtąd podniesienia, poda naukę. Do czego przyda iaką siłą ciała z teyże od ponurzenia się w rozciekach cięższych utrzymuią, w iakiey części tylko nurzaią się, jaki stosunek zachodzi ciężkości miedzy ciałem zsiadłym w części tylko ponurzonym a równym w mierze z tą częścią rościekiem. Te i tym podobne rzeczy które tu właśnie należą, a użycie swe albo w Fizyce albo w obeyściu się codziennym znayduie, będą przekładane, tłumaczone, i dowodzone.

Po Traktacie Hydroſtatyki naſtąpi Traktat Hydrauliki, w którym nie tylko Machin do podnoſzenia wod ſłużących i zrzódeł czyli Fontan wytryſkaiących konſtrukcya nauczana będzie; ale też wytłumaczone zoſtaną prawa, wedle których Ruch ciał płynnych dzieje ſię. Jako zaś pierwſza część tey nauki oſobliwſzą pilnością iuż od dawna ieſt wydoſkonalona, co ſame Xięgi Hérona iaśnie okazuią, tak w wydoſkonaleniu drugiey chociaż nayſławnieyſi Mężowie Torricel. Borellus, Mariote, Caſtel, Varignon, Bellidor, i inni maiący nayznakomitſze w Hydraulice zaſługi z niezrównaną pracowitością chodzili; iednakże wiele naſtępcom ſwym do ułatwienia zoſtawili; owſzem ſa-

runt.

rum conſtructio Matheſeôs puræ opem adhuc expoſtulat. Dignum verò utrumque argumentum ut indies majora sumat incrementa. Nam seu Machinas *Hydraulicas*, fonteſque salientes ſpectemus, non modo mirificè delectant, dum jucunda ſpectacula oculis obiiciunt; ſed etiam egregia Vitæ humanæ commoda adferunt. Seù leges motûs fluidorum, curſus fluminum, vires percuſſionis aquarum conſideremus, hæc quantùm iuvent & ad ſcientiæ naturalis cognitionem & ad Machinarum Hydraulicarum perfectionem nemo e grege Phyſicorum eſt, qui ignoret; & ſi aliquando perfecta horum cognitio habeatur, motus fluidorum in corpore animali diſtinctius cognoſcetur, unde non exigua commoda in genus humanum redundabunt.

Tractatum hunc *Hydraulicum* ita partiemur, ut ſeptem Capitibus univerſum comprehendamus.

Primô agetur de motu fluidorum a gravitate pendente.

Alterô de motu fluidorum vi àëris contigui producendo.

Tertiô de Machinis quibus aqua elevatur.

Quartô de Fontibus Salientibus.

Quintô de variis Machinamentis *Hydraulicis*.

Sextô de curſu fluminum.

Septimô denique Capite agetur de percuſſione fluidorum.

Nemo autem ad *Hydraulicam* accedat, niſi virium notionem ex *Mechanica*; Proprietates àëris ex *Aerometria*, æquilibrium fluidorum ex *Hydroſtatica* perſpecta ac probè cognita habuerit.

JGNATIUS RESZKA, AA. LL. & Philoſophiæ Doctor, publicus Aſtronomiæ Profeſſor, conformiter ſe gerens & ad curſum biennem hujus ſcientiæ & ad captum indolemque Auditorum plura diſſeruerat Anno ſuperiore de proprietatibus diverſisque Formulis Trigonometriæ ſphæricæ, tum de terreſtri ac cœleſti ſphæra, percenſendo earum omnes Definitiones ac relationem motumque apparen-

ma Machin Hidraulicznych Konſtrukcya Matematyki wyższey wzywa ieſzcze pomocy. Obie zaś części warte ſą wydoſkonalenia co raz większego. Bo czyto na Machiny Hydrauliczne i ſkład Fontan obrócim oko, te nietylko w wyſtawionych roſkoſznych widowiſkach dziwnie nas kontentuią, ale też niezrównane pożytki w życiu ludzkim przynoſzą. Czy prawa ruchu rościekow, bieg rzek, ſiły uderzenia wod roziważać chcemy, iak wiele to wſzyſtko ſłuży i do naturalnych wiadomości pomnożenia, i do wydoſkonalenia Machin wodnych, nikt ſię nieznayduie w tłumie Fizykow taki, któryby tego nieznał. I jeśli kiedy tych rzeczy doſkonała będzie znajomość, tedy ruch płynow w ciele zwierzęcym da ſię iaśniey poznać, zkąd nie mała na rodzay ludzki zleią ſię pożytki.

Traktat ten Hidrauliki tak ſię podzieli, że cały w ſiedmiu Rozdziałach zamknięty zoſtanie.

W pierwſzym mówić ſię będzie o ruchu Rościekow od ſiły ciężkości pochodzącym.

W drugim o udziałaniu ruchu w Rościekach, przez moc powietrza ośćiennego.

W trzecim: o Machinach ſłużących do podnieſienia wody.

W czwartym o Fontanach.

W piątym o różnych narzędziach i Kunſztach Hidraulicznych

W ſzóſtym o biegu Rzek.

W ſiódmym na koniec Rozdziale przekładać ſię będzie nauka o uderzeniu Rościekow.

Niech zaś nikt do Hydrauliki nie przyſtępuie, ktoby dzielności ſił z Mechaniki; właſności powietrza z Aerometryi, Równowagi rościekow z Hidroſtatyki niemiał zupełney znajomości.

JGNACY RESZKA, Nauk wyzwolonych i Filozofii Doktor, publiczny Aſtronomii Profeſſor, ſtoſuiąc ſię tak do ciągu dwuletniego tey Nauki, iako też do zdolności i poięcia Uczniow, mówił obſzernie w przeſzłym Roku Szkolnym, o właſnościach i różnym gatunku Formuł Trygonometryi Sferycznéy, o Ziemney i Niebieſkiéy Sferze, wyſzczególniaiąc ich wſzyſtkie Definicye, związki i Ruch pozorny Ciał Niebie-

tem Corporum cèleſtium; de Obſervationibus Aſtronomicis, è quibus obtinentur duo Elementa prope vera & apta ſolvendis plurimis problematibus, iam ope principiorum Trigonometriæ ſphaericæ, iam ſimplici ipſorum Globorum rotatione, unde occurrit ei occaſio explicandi Chartas ſtereographicas, menſuram temporis, tempus verum ac medium Aſtronomicum, dein expoſitione Tabularum ſolis, edocuit methodum reperiendi data quacunque anni tempeſtate æquationem temporis ſummè neceſſariam ad regulamen horologiorum uſumque Tabularum pro tempore medio conſcriptarum & ad indicanda tempora horologii quocunque motu præditi, (iuxta quod Obſervationes factæ ſunt,) in temporibus ſcilicet veris aut mediis Aſtronomicis. Cum autem ſermonem habuiſſet de tabulis Lunæ & Planetarum, commodam aperuit Auditoribus viam inveſtigandi eorum loca, aliaque Elementa pro dato quovis tempore, & viciſſim determinandi tempora, quibus ejusmodi Planetæ eandem cum sole & stellis fixis, vel differentem a 90. ac 180. gradibus, habeant longitudinem, cæterum mentionem fecit de Regulis prædicendi Eclipſes ſolis & Lunæ, occultationes stellarum fixarum, Planetarum &c. de conficiendis chartis Geographicis, conſcribendis Ephemeridibus ſive Calendariis Aſtronomicis & de conſtruendis Gnomonibus in horizontali & verticali Plano. Hoc verò currenti Anno breviter in mentem prædictas Materias revocare conabitur, indicabitque præterea earum utilitatem in arte Marina, dein aperiet Fontes e quibus deductæ ſunt Formulæ ad Praxim Aſtronomicam applicandæ: in calculandis autem exactè factis Obſervationibus, inſtruet Auditores quomodo dictæ Formulæ adhibendæ ſint, earumque ope quo pacto vera Planetarum & stellarum fixarum Elementa determinanda, ac tandem exponet ſyſtema mundi legeſque inveniendi Magnitudines & poſitiones Orbitarum planetariarum, tum tempora periodica quibus eadem abſolvuntur. Denique percurret phænomena planetarum a motu Telluris unicè pendentia.

THOMAS ŻYCKI, Artium Liberalium & Philoſophiæ Doctor, Matheſèós ſublimioris Vice - Profeſſor, Matheſim Elementarem traditurus, diebus & horis in Ordi-

ſkich; o Obſerwacyach Aſtronomicznych, które daią nienal prawdziwe dwa Elementa i ſtoſowne do rozwiązywania licznych zadań albo przez Trygonometryą ſferyczną, albo przez obrót ſamych Globusow: tu miał okazyą tłumaczyć Mappy Konſtelacyow, miarę czaſu, czas prawdziwy i ſrzedni Aſtronomiczny, a wykładaiąc zaraz Tablice Słońca, nauczyć wynaydywania w każdey porze Roku Ekwacyi czaſu wielce potrzebney do naſtawiania Zegarów, używania Tablic na czas ſrzedni ułożonych, i wyrażania czaſów iakkolwiek - idącego Zegaru, (wedle którego obſerwacye robione były,) w czaſach prawdziwych i ſrzednich Aſtronomicznych. Mówiąc daley o Tablicach Xiężyca i Planetarnych, pokazał ſpoſoby do wynaleźienia ich mieyſc oraz innych Elementów na każdy czas dany, i wzaiemnie czaſow, w których takowe Planety tęż ſamę maią długość ze Słońcem lub z Gwiazdami ſtalemi, albo różniącą ſię o 90. i 180. ſtopniów. Na oſtatek wymienił Reguły do przepowiadania Zaćmień Słońca, Kſiężyca, zakrycia Gwiazd, Planet, &c. &c. do robienia Mapp Geograficznych, do napiſania Efemeridow czyli Kalendarzy Aſtronomicznych i do ſtawienia Kompaſów na płaſzczyznie pożiomey i pionowey. W tym zaś Roku powtórzy pokrótce pomienione Lekcye, nadto pokaże onych użyteczność w Marynarce, potym mówić będzie o zrzódłach, z których wynikły naypotrzebnieyſze Formuły w praktyce Aſtronomicznej, a kalkulując dokładnie robione Obſerwacye, nauczy takowe Formuły używać, i za ich pomocą prawdziwe Elementa Planet, i Gwiazd ſtałych wyprowadzać, po czym wyłoży układ świata, oraz Prawa do dochodzenia wielkości i położeń drog Planetarnych, tudzież czaſów w których one bywaią obiegane. Na koniec wytłumaczy Fenomena Planet od Ruchu ziemi iedynie zależące,

TOMASZ ŻYCKI, Nauk wyzwolonych i Filozofii Doktor, Matematyki wyżſzey Vice - Profeſſor, Matematykę Elementarną dawać maiący; w dniach i godzinach w

ne

ge Prælectionum præſcriptis, ſpatio unius anni, Curſum Doctrinæ ſuæ finire proponit.

Conſulendo utilitati Auditorum, tam horum, qui munere Geometrarum non verò Agrimenſorum ſolùm, gaudere: quam aliorum, qui ulteriori Matheſèós cum fructu applicationi ſeſe conſecrare velint; Lectiones suas incipiet ab *Elementari Geometrica Theoria*. Ne verò explicatione Theoriæ, longum abſumatur tempus præcipue ab iis, qui primis etiam Matheſèós Elementis deſtituti, ac ob ætatem, ſtatum, aliaſque cirumſtantias, ab hac scientiâ in Scholis Palatinis in quatuor annos diſtributa, integrè percipiendâ prohiberentur; quam ob rem ita Lectiones suas explicabit, ut & ipſi incipientes, abſque omni difficultate fructum percipiant: & qui principiis iam pollent, Practica ſolum imbuendi, abſque tædio, præter ſolidam fundamentorum cognitionem, adjumento & opportuna gadeant inſtructione.

Geometria rectarum linearum, in omnibus ſuis partibus nempe *Longimetria*, *Planimetria & Solidometria*, cum adjectitiis huic Scientiæ objectis, *Logarithmorum* ſcilicet *Doctrina*, atque etiam *Trigonometria*, integrè tradetur. Omnes veritates Theoreticæ ſeu Theoremata, methodo Euclidea ſolidè probabuntur, minutiis interim, & ut celeberrimus ait Clairaut, rebus evidentiſſimis, obiter demonſtratis. Cuilibet ferè Theoremati, sua adjungetur Applicatio, non tam ut in Mechanica, Artibus, aut etiam dimetiendis Agris, acquirant uſum; quam potius ut Auditores in Theoria ſolidentur, & quod majus adhuc, ut cognitâ cujuslibet Propoſitionis Mathematicæ utilitate, atque inveſtigandæ veritatis Methodo, indies hujus ſcientiæ ſtudium in iis augeatur.

Finitâ iam Theoriâ, cuilibet Matheſèós objecto, cum fructu atque methodo exponendo, maximè opportunâ, *Praxis Geometrica* tractabitur. Omnia objecta atque officia, tam ordinarii quam publici *Geometræ*, adjunctâ inſtructione omnia illa perficiendi, atque demonſtratione cujuſvis operationis, in eadem exponentur. *Altimetria* etiam, ſeu dimenſio Altitudinum, atque *Libellatio*, appendicis loco adiicietur.

porządku Lekcyi przepiſanych, w ciągu roku iednego, kurs ſwéy Nauki zakończyć przedſiębierze.

Maiąc wzgląd na pożytek Słuchaczów, jednych którzy na Komornikow Geometrow, lecz nie na Agrymenſorow tylko wychodzić żądaliby; drugich chcących ſię przyſpoſobić do ſłuchania z pożytkiem wſzelkich Matematycznych Nauk: Lekcye ſwe rozpocznie od początkowey Geometryczney Teoryi. *Gdyby zaś Teorya niewiele zaięła czaſu, zwłaszcza dla tych, którzy żadnych cale Matematyki początkow niemaią, a wiek, ſtan i inne okoliczności, do ſłuchania przez nich tey Nauki po Szkołach Powiatowych na cztéry lata rozłożonoy, przeſzkadzałyby; tak przeto Lekcye ſwe tłumaczyć będzie, iżby i ſami początkowi łatwość i korzyść mieli: i oczekujący ſamey praktyki, zamiaſt tęſknoty, oprócz ugruntowania ſię w pierwſzych fundamentach, naukę, pomoc i potrzebne otrzymali objaśnienia.*

Geometrya *proſtych linii, we wſzyſtkich ſwoich częściach, tak:* Nauka o Liniiach, Płaſzczyznach i Bryłach, *z przyłączonemi do ſiebie Traktatami, to ieſt* Nauką o Logarytmach i Trygonometryą, *w całości wykładaną będzie. Wſzyſtkie prawdy Teoryczne, lubo Euklideſowym ſpoſobem gruntownie i ściśle dowodzić ſię będą; nie koniecznie iednak, iak ſławny Clairaut mówi, ſame drobności i rzeczy oczywiſte, pod ścisły rygor brać ſię maią. Każde prawie Theorema, mieć będzie przyſtoſowanie ſwoie do użycia, nie tylko w Mechanice, Kunſztach, lub na gruncie; ale też dla wydoſkonalenia ſię w Teoryi, a co naywięcey, przy ukazaniu każdey propozycyi Matematyczney użytku, i do dochodzenia prawdy znalezienia drogi, dla ſprawienia coraz większey w Słuchaczach do tey Nauki ochoty.*

Po zakończeniu Teoryi, do każdego Matematycznego objektu z korzyścią i metodycznie wykładania, nieodbicie potrzebnéy, praktyka Geometryczna *dawać ſię będzie. Wſzyſtkie objekta i czynności, tak każdego jako i Urzędowego* Komornika, *razem z ſpoſoby wſzyſtkiego tego robienia, z ukazaniem każdey czynności z Teoryi przyczyny, wykładane będą. Nauka o wymiarze* wyſokości, *iako też i* Libellacya, *do tego za dodatek poſłuży.*

Doctrina *Algebræ* præcipuè Analytice tractanda, vel maximè omnibus scientiis Mathematicis, inserviens, tempore Lectionum evolvetur. Auditorum, quales hisce lectionibus aderint, atque eorum fructus exegerit, respectus habebitur: utrum finitâ Geometriâ, vel antequam illa inchòétur, sit tradenda. Qualiscunque tamen tribuetur illi locus, necessario, expositis primis Algebræ Elementis & operationibus, agetur: de Compositione & resolutione quantitatum: de quantitatum ad Potentias datas elevatione, & etiam extractione Radicum, præcipuè de extractione è potentiis quadratô altioribus: de variis potentiarum & Radicum expressionibus; de Calculo incommensurabilium, tam potentiarum per earum exponentes, quam etiam Radicalium. De *æquationibus* sive de *Analysi*. De comparatione Magnitudinum. De *Seriebus*, scilicet eorum natura, formatione & summatione: deque Rationibus finitis, quas habent summæ infinitæ *serierum infinitarum*.

Nauka Algebry *zwłaszcza Analitycznie dawana, nigdy się od umiejętności Matematyczney nieodłączaiąca, za czasu Lekcyi, swoie na nich mieć będzie mieysce. Maiąc wzgląd na Słuchaczów, iacy się na Lekcyi znaydą, i czego których sposobność i potrzeba wymagać będzie, daiący tę Naukę stosować się do nich przyrzéka: po zakończeniu Geometryi, czy też przed oney rozpoczęciem, do Algebry przystąpi. Jakie się kolwiek atoli wydarzy dla niéy miéysce, zawsze po wyłożeniu piérwszych Algebraicznych początkow i operacyi, rzecz będzie: O składaniu i rozwiązaniu Wielkości: o podnaszaniu wielkości do stopniów, i o wynaydywaniu onych pierwiastkow, osobliwie z wielkości od kwadratu wyższych: o rozmaitych wyrażeniach stopniów i pierwiastkow: o rachunku wielkości niewspółmiernych, tak samych wielkości stopniowych za pomocą onych wykładnikow, jako też wielkości pierwiastkowych. O zrównaniach czyli* Ekwacyach. *O porównywaniu wielkości. O* Szeregach, *to iest o onych naturze, tworzeniu się, i w iednę summę zebraniu. Naostatek o względach, które maią do siebie nieskończone summy* Szeregow nieskończonych.

Denique, ad evidentiorem primorum Mathesèos objectorum, Geometriæ scilicet & Arithmeticæ, inter se nexum & usum eorumdem pleniorem, demonstrandum; totum *Arithmeticæ Tractatum, ope Geometriæ* explicabit. Ubi omnes Arithmeticæ operationes, non excipiendo etiam extractiones Radicum, atque Reductiones omnium Geometricarum figurarum, in lineis, superficiebus & solidis, in diversis casibus exponentur atque demonstrabuntur.

Nakoniec, dla ukazania widocznego naypiérwszych Matematyki Nauk, to iest Geometryi i Arytmetyki, miedzy sobą związku i użycia; cały Traktat Arytmetyki za pomocą Geometryi *wyłoży. Gdzie wszystkie Arytmetyczne operacye, niewyimuiąc nawet wyciągania pierwiastkow i redukcyi wszelkich Geometrycznych Figur, w Liniiach, Płaszczyznach i Bryłach, a to w rozmaitych przypadkach i potrzebach, wyłożone i dowiedzione będą.*

Relictô cuilibet Auditorum arbitriô, quem sibi eligant Autorem: tradens hoc anno hanc scientiam, ita explicare illam proponit ac promittit; ut quivis, seu iam tractaverit alicubi Geometrica Elementa ex aliquo Autore, seu nullam eorum possideat notitiam, dummodo diligenter æquè ac regulariter Lectionibus adsit, desideratum percipiat fructum.

Zostawuiąc każdemu z Słuchaczów wolność, jakiegoby się który trzymał Autora: daiący roku tego tę Lekcyą, tak ią wykładać przedsiębierze i przyrzeka; iżby, czy kto początkowey Matematyki z iakiegokolwiek słuchał kiedy Autora, czy też cale żadnego nieznał, przy pilnym i regularnym na Lekcye chodzeniu, pożądany obiecuie sprawić pożytek.

LAURENTIUS GUCEWICZ, Publicus Architecturæ Civilis & Militaris Professor, expositâ præterito Anno theoriâ de proportione ordinationis in Architectura Civili; anno currrenti, breviter præmissa ratione

WAWRZYNIEC GUCEWICZ, Publiczny Architektury Cywilnéy i Militarnéy Professor, skończywszy w Roku przeszłym Naukę o proporcyi Ordinacyi w Architekturze Cywilnéy, Roku teraźniéyszego,

ordi-

ordinationis in Architectura Militari: applicabit ordines Ædificiis, ſuppeditabit Calculum Circino ſupplere in ratione Geometrica linearum totius, cum lineis partium componentium.

Ex diametris & radiis Polygonorum, ad ictum ſclopetorum vel tormentorum, ratione Geometrica lineas munitionum determinabit.

Eàdemque ratione, ſpatia ædificiis, & ædificia ſpatiis accommodabit.

Firmitas Ædificiorum, cùm in utraquè Architectura ab æquilibrio partium ex qualitate Materiæ adhibendæ pendeat: quapropter ante omnia, juxta leges Mechanicæ, ad æquilibrium maſſæ, quantum ex amplitudine operis pro ratione videatur, fundamenta determinabit.

Methodum inveniendi centrum gravitatis cujuſvis Maſſæ, atque ſupputandi æquilibrium potentiarum agentium cum reſiſtentibus in quovis genere corporum ad ædificia adhibendorum indicabit; quam etiam æquilibrium munitionum, contra vim tormentorum perpendet.

Demonſtrabit æquilibrium Machinarum primæ neceſſitatis, reducendo eas ad ſimplicitatem, unàque intendendo ad præſtandum maximum in motu effectum.

FRANCISCUS SMUGLEWICZ AA. LL. Doctor, publicus Artis Pictoriæ Profeſſor, maximam curam in eo ponet, ut Auditores currenti hôc annô Scholaſticô ea omnia, quæ principia Regulasquè artis delineandi ac proportionatam accuratamque partium corporis humani ſtructuram, ſpectant, peritè edoceantur.

po wykładzie krótkim prawideł Ordinacyi w Architekturze Militarnéy, przyſtoſuie porządki do budowy, nauczy zamiaſt rachunku, oznaczać rozmiar cyrklem w ſtoſunku Geometrycznym linii ów całości z linijami całość ſkładaiącemi,

Z ſrzednic i promieni wielokątów, do donioſłości ſtrzelby i Armat, oznaczy przez ſtoſunek Geometryczny linije Fortyfikacyi.

Tymże ſamym ſpoſobem, zaſtoſuie miey-ſce do budowy, lub budowę do miéyſca.

Moc budowy, gdy w obydwu rodzajach Architektury zawiſła od równoważności część ſkładających, i dobroci Materyałów do wyſtawienia onéy użytych; przeto podług praw deł Mechaniki, ukaże iakie w którym mieyſcu dawać fundamenta, dla utrzymania wyrachowaney równoważności Maſſy, w proporcyą wielkości dzieła.

Poda ſpoſoby wynaydowania ſrzodka ciężenia bryt różnych, nauczy rachować równoważności ſił działaiących z odpornemi, różnych rzeczy do ſkładu budowy wſzelkiego gatunku wchodzących, jako też odporu twierdzy przeciwko działom.

Okaże równoważność w Machinach pierwſzéy potrzeby, przyprowadzaiąc one do nayproſciéyſzego ſkładu a naywiękſzego działania w ruchu.

FRANCISZEK SMUGLEWICZ, Nauk Wyzwolonych Doktor, publiczny Malarſtwa Profeſſor, naywiększego ſtarania dołoży, aby Uczniowie w tym Roku Szkolnym wszyſtkiego, co należy do dobrego Rysunku i zachowania dokładnego ſtoſunku części ciała Ludzkiego, nauczyli ſię.

PROSPECTUS LECTIONUM FACULTATIS MEDICÆ

Ex Anno 1798. in Annum 1799.

JOSEPHUS LANGMAJER, Philoſophiæ & Medicinæ Doctor, Pathologiæ Materiæ Medicæ & Praxeos Profeſſor Publicus Ordinarius, decimo ſexto hoc Annorum ſuorum cursu, immortalis Boerhavii Inſtitutiones Pathologicas ob majorem Novitiorum numerum ab Ovo reaſſumet, et ſuo ordine diebus & horis conſuetis dilucidabit.

Jam verò ſicuti hactenus ſingulis annis aliam atque aliam earum partem præ reliquis fuſius proſequi conſueverat; ita hoc Anno currente præſertim SYMPTOMATOLOGIÆ inhærebit, ut quæ, quot Symptomata tot Morbos, & cum his ſingulorum quoque cauſas unas complectitur.

In hoc uberrimo, de infinitis, & propemodum omnibus morbis diſſerendi campo, ad obvias eorum cauſas adaptando curationem, Hippocratica ſimplicitate medendi Methodum ſimul demonſtraturus eſt. Ex quo ipſo quiſquis facilè ipse agnoverit, ac perſpexerit, quod, quemadmodum omnis Morbus variam ſæpe pro ratione causæ, & non raro plane oppoſitam poſtulat curationem; ita una eademque semel adoptata Methodus medendi, in pluribus diverſis, aut omni plane morborum genere convenire minime poſſit; ſeu quod idem eſt: quod neque Medicina, neque medendi Methodus dari poſſit Univerſalis; verum omnis in curando felicitas

PROSPEKT LEKCYI NAUK LEKARSKICH

Z Roku 1798. na Rok 1799.

JÓZEF LANGMAJER, Filozofii i Medycyny Doktor, Patologii, Materyi Medycznej i Praktyki Publiczny Ordynaryiny Profeſſor, w tym ſzéſnaſtym roku ciągu lekcyi ſwoich, nieśmiertelnego Boerhawa Inſtitucye Patologiczne, dla większéy liczby Uczniow przybyłych, z początku zacznie, i ſwoim porządkiem we dni i godziny wyznaczone wykładać będzie.

Jako zaś dotąd w każdym roku coraz inſzą część ſzczególniéy i obſzerniéy nad inne zwykł był tłumaczyć, tak i w tym roku SYMPTOMATOLOGIĄ czyli Naukę o odmianach iako ſkutkach chorob oſobliwiéy wyjaſni, która ile Symptomatow, tyle chorob i każdey choroby przyczyny obeymie.

W tey obfitéy o niezliczonych i prawie wſzyſtkich chorobach nauce dowodzić będzie z Hypokratyczną proſtotą złączony i do zdarzonych przyczyn zaſtoſowany leczenia ſpoſob. Gdzie ſam każdy łatwo pozna i przekona ſię, iż jako każda choroba wedle różnéy ſwoiéy przyczyny różnego, a często wcale przeciwnego poſtępowania wyciąga; tak jéden ſpoſob leczenia raz przyięty do wielu różnych chorob, albo każdego rodzaju poſłużyć naymniéy może. Czyli co to ſamo ieſt, że ani lekarſtwo, ani ſpoſob leczenia powſzechny ieſt niepodobny, lecz cała pomyślność w leczeniu od pilnéy i nieprzerwaney nauki i od dozrzałego rozſądku praktycznego zależy. Pierwſze nigdy

a non interrupto dies noctesque studio, & consummato judicio practico dependeat. Primum horum est, quod Auditoribus commendari sufficienter non potest, alterum cum Ætate bene meditata exercitatio largietur.

JOANNES ANDREAS LOBENWEIN, Medicinæ & Chirurgiæ Doctor, Anatomiæ & Physiologiæ Professor, Publicus Ordinarius, Anatomiam docebit diebus & horis, ad valvas Academicas indicatis.

Splanchnologiam, seu doctrinam de visceribus præ cæteris pertractaturus, aget imprimis de illis, quæ in superficie corporis humani notatu digna occurrunt, quæque ad primum splanchnologiæ caput recenseri solent: ita de corporis regionibus earumque denominationibus externis, divisionibus, subdivisionibus; de ipsius colore, proportione, tegumentis communibus, quorum in censu cuticulam, rete mucosum, cutem, membranam cellularem, adiposam, nec non ungues & pilos referet. Hinc passu proximo ad organa sensuum externorum transibit, cum tegumenta communia intimè cum his cohæreant & connectantur. Hæc inter organa illud primò examinabit locò, quod sensui tactus inservit, quodque potissimum ipsis in tegumentis sedem habet. Tractabit porro de structura organi gustûs, olfactûs, visûs, & auditûs.

Perscrutatis jam sensuum externorum organis, fas erit, hyemale tempus investigandis interioribus corporis visceribus impendere, quare, præmissâ de cavitatibus humani corporis doctrinâ in genere, & in specie de cavitate abdominis, nec non indicatâ prius cavitates illas aperiendi methodô, ad perlustrandum jam cavum abdominis ipsum sese accinget, quô dissectô, peritoneum, quasi viscerum abdominalium indumentum, imprimis sub oculos cadet, ut structuram suam, suosque processus ultro subjiciat examini. Patefactâ cavitate abdominis in situ naturali observare licebit intestina, atque viscera ejus reliqua omnia, simulque probè distinguendum erit, quænam eorum in cavo peritonei comprehensa hæreant, quæve, retro aut infra id ipsum exclusa, inveniantur?

dość Uczniom zaleconym bydź niemoże, drugie z wiekiem przy praktyce z uwagą złączoney nabywa się.

JAN ANDRZEY LOBENWEIN, Medycyny i Chirurgii Doktor, Anatomii i Fizyologii Publiczny ordynaryyny Profesor, będzie dawał lekcye we dnie i godziny naznaczone sobie w ogólnym roskładzie przybitym do drzwi fórty Akademickiey.

Maiąc dawać przed innémi częściami Splanchnologią, czyli naukę o wnętrznościach, będzie mówił naypierwéy o tym, co się widzieć daie na powierzchni Ciała Ludzkiego, i godno iest wiadomości, a co się zawierać zwykło w piérwszym rozdziale Splanchnologii, to iest: o stronach Ciała Ludzkiego, o nazwiskach, które tym stronom uważanym zewnętrznie, nadano, o działach i podziałach onym służących, o kolorze Ciała, o proporcyi, o pokryciach ogólnych, które składaią, skóreczka, siatka smarkowata, skura, tkanica celkowata, błona tłusta, takoż paznogcie i włosy. Ztąd przeydzie do wyliczania organow czyli zmysłow zewnętrznych, które z pokryciami ogólnemi nierozdzielnie są złączone. Między organami naypierwéy będzie roztrząsał ten, który zmysłowi dotykania służy, a który naybarziéy ma swe siedlisko w pokryciach. Po tym będzie traktował o składzie organu smaku, powonienia, widzenia, i słyszenia.

Po wyexaminowaniu organów abo zmysłów zewnętrznych, czas zimowy poświęci na ukazanie wnętrzności ciała; a przeto, dawszy naukę o iamach ciała ludzkiego w powszechności, i o iamie brzuchowéy w szczególności, ukazawszy takoż sposob tychże iam otwierania, przystąpi do examinowania saméy iamy brzucha; po którego dissekcyi błona brzuchowa, iako pokrycie wnętrzności brzuchowych, naprzód pod oczy podpadnie; dana więc będzie nauka o strukturze téy błony i o téy wypustkach. Otworzywszy iamę brzucha, zwróci uwagę Uczniow na kiszki i na inne wnętrzności téy iamy, w naturalnym położeniu ukaże, iakie wnętrzności są zawarte w samey błonie brzuchowey, i iakie są za nią i pod nią.

In

In ipſorum viſcerum examine omentum eſt, quod inſtar marſupii inteſtinis prætenſum, atque primo intuitu conſpicuum, ſeſe conſideranti obtrudit, quôque vix diremptò evadit ventriculus, cujus ad dorſum pancreas detegitur. Sequuntur inteſtina, tum tenuia, tum craſsa; ſequitur meſenterium, & qui inter ejus membranas locatur, apparatus vaſorum ſangviferorum, lacteorum & lymphaticorum.

W examinowaniu ſamych wnętrznośći, pierwſzy ieſt Kałdun, co podpada pod oczy, i który iakby zaſłona iaka rościągnięty ieſt, pod błoną brzuchową. Po odięciu Kałduna wnet ukazuie ſię żołądek, pod którym tuż ieſt Pankreas. Naſtępuią Kiſzki cienkie i grube, mezenterium, i zbior naczyń krwionoſnych, mlecznych i lymfatycznych, które ſą rozłożone między błonami iego.

His demonſtratis, inveſtigabit ſtructuram hepatis & veſiculæ, felleæ atque ductus proſequetur biliferos, ut commune illud, ex eorum concurſu oriundum diverticulum, ductum choledochum, ejuſque finem evolvat, quo is, ductui pancreatico junctus, inteſtino duodeno implantatur. Alterâ ex parte lienis naturam rimabitur, ejuſque cum ventriculo & vena portæ commercium exponet.

Przyſtąpi potym do ukazania ſtruktury Wątroby, pęcherza żółciowego, i do wyſzukania naczyń żółć prowadzących, aby potym pokazać powſzechny Kanał żółciowy powſtaiący z małych naczyń i koniec iego, którym, ten kanał złączony z kanałem pankreatycznym, wchodzi do Kiſzki dwunaſtnicą nazwaney. Z drugiey ſtrony ukaże śledzionę, będzie ſię ſtarał wytłumaczyć naturę tego wnętrza, i pokazać jego związek z żołądkiem i z żyłą forty.

Cum verò viſcera abdominalia, hucuſque notata, illa tantum ſint, quæ in ſacco peritonei includuntur, his jam perquiſitis, ad reliquorum, è ſacco peritonei excluſorum, analyſim ſeſe convertet. Obvios ibi conſiderabit renes, eorumque appendices, quos renes ſuccenturiatos appellare ſolent; a renibus verò continuos monſtrabit uteteres, hiſque ductibus pelvim ſubintrans, proxima oſtendet genitalia utriuſque sexûs.

Wnętrzności, o których do tych czas mówiono, ſą te, które są zawarte w worku błony brzuchowey. Po ukazaniu więc tych, przyſtąpi Profeſſor do ukazania i wytłumaczenia innych, które nie ſą zamknięte w worku błony brzuchowey. Naypierwey będą uważane Nérki i onych przydatki, które poſpolicie Nadnerkami zowią: ukaże potym tuż z nérek idące Kanały, którémi mocz ſpływa do pęchérza moczowego, i za przewodnictwem tychże kanałów, wſzedłſzy do miednicy, pokaże części rodne płci obojey.

Progredietur inde ad Anatomiam pectoris, antequam verò ipſa cavitatis diſſolvat repagula, opportunum erit, partes, eam conſtituentes & obducentes, mammas, omnemque thoracis ſtructuram, habitum, & proportionem, ſimulque diverſitatem ejus quoad ſexum notare, Cavitate denique apertâ, internum ejus veſtimentum, pleuram, atque ipſius proceſſum, mediaſtinum, omniaque harum membranarum intervalla, ceu cavitatis ſubdiviſiones, ſimulque partes, in ſingulis cavitatis loculamentis contentas, in ſitu naturali exponet. Iuxta hunc ſitum ex ordine demum examini ſubiiciet thymum, pericardium, atque nobiliſſima pectoris viſcera, cor, & pulmones. Cordis examini non poterit non inhærere diutius, ſimulque cum eo majorum inde progredientium illucve recurrentium vaſorum

Ztąd poſtąpi do Anatomii Piérſi; piérwey zaś nim ſamę iamę piérſiową otworzy, rzeczą potrzebną będzie ukazać części te jamę ſkładaiące i okrywaiące, cycki, i całą piérſi ſtrukturę, kſztałt, proporcyą, i razem różnicę onych co do płci. Otworzywſzy nakoniec iamę piérſiową, pokaże Pleurę czyli błonę okrywaiącą we wnątrz iamę piérſi, jey przedłużenie, które ſtanowi przegrodę piérſiową, i wſzyſtkie przedziały iamy piérſiowey, od tych błon poczynione, a razem ukaże w położeniu naturalnym części zawarte w każdym z oſobna przedziale iamy piérſiowey. Poſtępuiąc podług tegoż naturalnego położenia, będzie examinował, z porządku Gruczoł nazwaney Thymus, *worek ſércowy, i nayznakomitſze wnętrzności piérſi, ſerca, i Pluca. Nad ſércem zabawi ſię dłużey, bo pokaże i wytłumaczy związek tego wnętrza z naczyniami tak z niego wycho-*

commercium explicare, ficque Studioſos ad circulationis theoriam præparare. Pulmones verò, ut primos & præcipuos vitalis pabuli miniſtros, non ſolum ipſos penitius contemplabitur, eorum ſtructuram & vaſa, tum ſanguifera, tum aërifera, intimè ſcrutaturus, verum etiam ſingularem illam reſpirii fiſtulam, brouchum, quem minus rectè aſperam arteriam dicunt, nec non cartilagineum hujus principium, laryngem, una cum ejus ligamentis & muſculis & adjacente glandula thyreoidea demonſtraturus, totum ita ſyſtema pulmonale abſolvet.

dzącemi, iak i do niego wchodzącemi, a tym ſpoſobem przygotuie Uczniow ſwoich do łacnego poięcia teoryi o cyrkulacyi krwi. Mówiąc zaś o Płucach, o naypiérwſzym narzędziu do utrzymania życia, będzie tak naydokładniéy roſtrząſał nietylko one ſame, ich ſtrukturę i naczynia tak krwiſte iako i powietrzne; ale też ſzczególny on kanał, którym wchodzi i wychodzi powietrze do oddychania potrzebne, czyli iednym ſłowem Krtań także i początek iego chrząſtkowy Larynx nazwany, z jego ścięgnami, muſzkułami i z przyległym gruczołem tyreoidalnym; a tym ſamym wytłumaczy, całe ſyſtema płucowe.

Ultimò ſplanchnologiæ locò tractabit de capite, id ut, quemadmodum inſtar coronæ inſidet corpori, ita totius quoque doctrinæ pars nobiliſſima, opus coronet. Antequam verò mira illa, in capite recluſa, exponat organa, in partes primum, quibus hæc ipſa continentur, inquiret. Breviter itaque expeditis rebus illis, quæ de cavitate cranii memoratu dignæ ſunt, ſermonem faciet de involucris cerebri, dura & pia matre, & interjecta membrana arachnoidea, porro de meningum proceſſibus externis & internis, & denique de cerebri ipſius ſitu, diviſione & ſubſtantia in genere. Inde tranſibit ad cerebri majoris Anatomium in ſpecie, ſingulari quidem ſtudio interiorem ejus typum, ejuſque eminentias & cavitates indagaturus, atque, perſpectô ita cerebrô, perluſtrabit cerebellum, medullam oblongatam, & continuam inde medullam ſpinalem, & demum origines nervorum, tum è cerebro, tum è cerebello, aut medulla oblongata & ſpinali provenientium.

Na końcu ſplanchnologii będzie rzecz miał o Głowie, aby ta ktora iako korona osadzona ieſt na ciele a przez to i całey nauki część nayzacnieyſza, zakończyła dzieło. Nim zaś pokaże dziwne one w Głowie zawarte organy, będzie pierwéy roſtrząſał części w których ſię one zamykaią. Krótko więc powiedziawſzy co ieſt godnego wiedzieć o jamie czaſzki, będzie miał mowę o pokryciach mozgu, o błonie twardey, błonie miękkiéy i o błonie paięczynowey między dwuma piérwſzemi znayduiącéy ſię, toż o przedłużeniach wnętrznych i zewnętrznych tych błon, na koniec o położeniu ſamégo mozgu, o podziale i ſubſtancyi iego w ogulności. Ztąd póydzie do Anatomii mozgu większego w ſzczególności; będzie uſtawał pokazać wnętrzny iego kſztalt, iego wypukłości i dołki. Przeydzie po tym do Anatomii mozgu mniéyſzego, mozgu podługowatego i z niego przed łużącego ſię mozgu grzbietowego. Ukaże potym początki nerwow tak w mozgu większym, jako w mozgu mniéyſzym, mozgu podługowatym i grzbietowym.

Ingruente jam æſtate, diſſectionibus anatomicis inimica, ſyſtema vaſorum ſanguiferorum, idque nervorum, in præparatis ſiccis, & tabulis æneis, huic uſui accommodatis, evolvere conabitur.

W naſtępuiącym łuż lecie, jako w porze dyſſekcyom anatomicznym nieprzyzwoitéy, pozoſtałe części Anatomii, ſyſtema naczyń krwiſtych, i ſyſtema nerwowe, będzie ſię ſtarał wyłożyć na preparatach ſuchych, i na tablicach ſztychowanych.

FERDINANDUS SZPITZNAGEL, Medicinæ Doctor, Hiſtoriæ Naturalis Profeſſor, Zoologiam, ſeu ſpecialem animalium hiſtoriam cum univerſali conjunget, in eorum enumeratione ſequetur claſſificationem Linnæi juxta ultimam editionem Gmelini, ſæpe juxta recentiorum Authorum inventa ordinèm parumper mutabit,

FERDYNAND SZPITZNAGEL, Medycyny Doctor, Hiſtoryi Naturalney Profeſſor, Zoologią, czyli ſzczegółową Hiſtoryą Zwierząt z powſzechną łączyć będzie. W wyliczaniu i kłaſſyfikowaniu Zwierząt oſtatniéy Edycyi układu Linneuſza przez Gmelina, trzymać ſię będzie; a jeśli niekiedy od niego odſtąpić przymuſzonym zoſta-

mutandi

mutandi fontes indicabit, de indigenis de utilibus, de noxiis paulo fusius tractabit, usum indicabit æconomicum, technicum, medicum, media indicabit, quibus ani nalia noxia reddi possint utilia, aut saltem innocua. Eorum, quæ vulgò habentur noxia, aut inutilia usum mediatum examinabit, quem in œconomia universali producunt, ut in rerum catena nullum corpus absolutè noxium, absolutè inutile intelligatur.

nie, wskaże w wynalazkach nowszych Autorow ważne takowego zboczenia przyczyny. W szczególności będzie się zastanawiał nad Krajowemi pożytecznémi lub szkodliwemi; wymieni ich użycie ekonomiczne, rzemieślnicze, lekarskie; poda środki uczynienia szkodliwych pożytecznémi lub przynaymniéy mniéy szkodliwemi; zastanawiać się będzie nad pożytkami Zwierząt, za szkodliwe lub nie pożyteczne poczytanych, a to w powszechnéy przyrodzenia Ekonomice, gdzie ani zupełnie szkodliwém, ani zupełnie niepożytecznem żadne nazwać się nie może.

Absolutâ Zoologiâ Geographiâm Physicam docebit juxta institutiones celeberrimi Torbeni Bergmanni, naturam terræ, aquarum, atmosphæræ, ejusque meteororum tam igneorum, quàm aqueorum intantum examinabit, quantum eorum cognitio necessaria est ad reliquarum Historiæ Naturalis, partium Historiam facilius intelligendam. Nimirum terræ producta: animalia, Plantæ, mineralia cum communi matre terræ adeo cohærent, ut eâ bene cognitâ illorum Historia multo clarior, distinctiorque evadat.

Po skończonéy Zoologii dawać będzie Geografią Fizyczną, a to według prawideł sławnego Torbena Bergmann. Przyrodzenie ziémi w oglóności, wody, Powietrzokrągu, i wodnych jego równie jak ogniystych Meteor, tyle roztrząsać będzie, ile znajomość ich do ułacnienia poznania innych Historyi naturalney części iest potrzebna. Zwierzęta bowiem, Rośliny i Kruszce w tak ściśtym są z ziémią związku, iż za dokładném jéy poznaniem, znajomość też onych nierównie łatwiéy i jaśniéy się nabywa.

Cum Historiæ Naturalis objecta sint copiosissima; cum multa corpora non omni tempore conservari possint; sed data occasione tantum conspici, ad initium aut finem præ lectionis cujusque ea corpora determinabit, quæ ab Auditoribus definienda afferentur.

Gdy wielość objektow Historyi naturalnéy iest niezliczona, gdy wiele ciał nie każdego czasu pod ręką mieć można: a niektóre rzadko i przypadkowo tylko niejakoś widzieć się dają: przeto na początku lub na końcu każdey lekcyi, będzie examinował i determinował te ciała, które od gorliwych Uczniow zebrane i przyniesione będą.

ANDRÆAS SNIADECKI, Philosophiæ & Medicinæ Doctor, Chemiæ Publicus Ordinarius Professor, Historiam Metallorum annò proximè elapsò inchoatam, atque ob temporis brevitatem interruptam, hôc demum annò ad finem perducet; posteaque de aquarum mineralium analysi fusius differet. Tum ad Plantarum animaliumque examen Chemicum se se totus convertet. Atque primo: cum omnes chemicas corporum mutationes à vi affinitatis unicè pendere, jam annò præteritò demonstraverit; nunc, posteaquam vitam omnem, universasque animantium ac vegetabilium functiones à viribus sic dictis vitalibus, neque ab ulla alia causa regi, ex sanis Physiologiæ principiis deduxerit; demonstrabit, vires ejusmodi affinitati ubique contrarias esse, eandemque ideo in corporibus animatis, aut absolutè ex-

JĘDRZEY SNIADECKI, Filozofii i Medycyny Doktor, Chemii zwyczayny Publiczny Professor, Historyą Metallów w Roku przeszłym rozpoczętą, a dla krótkości czasu przerwaną, tego Roku zakończy; a po tym o rozbiorze wód mineralnych obszernie pomówi. Po czym się całkiem rozbiorem Chemicznym roślin i zwierząt zatrudni. A naprzód: ponieważ iuż w roku zeszłym, okazał, iż wszystkie Chemiczna ciał odmiany szczególnie od siły powinowactwa zawisły; teraz, wywodliwszy naprzód ze zdrowych Fiziologii początków, że życie, i wszystkie tak zwierząt iak roślin funkcye od tak nazwanych, sił życia iedynie zależą; dowiedzie iż takowe siły powinowactwu wszędzie są przeciwne, i dla tego albo ie w ciałach ożywionych zupełnie znoszą, albo przynaymniéy bez przestanku znieść usiłuią i osłabiają. Zkąd wszystkie tak

 cludere,

cludere, aut ſaltem debilitare, contraque perpetuò niti. Unde omnes tam ſanitatis quam morborum, ſive antiquas, ſive novas Chemicas explicationes, uti erroneis fundamentis, ſuperſtructas, refutabit; demonſtrabitque Organica corpora; tum demum plenam affinitatis actionem experiri poſſe, Chemicorumque Regnum ingredi, cum omnis in iiſdem vitalis flamma extinguitur.

dawnieyſze iako i nowe zdrowia i chorob tłumaczenia Chemiczne, jako na fałſzywych zaſadzone początkach zbije; i pokaże; że ciała organiczne wtenczas dopiéro zupełnéy akcyi powinowactwa doświadczać mogą, i wchodzą w Państwo Chemii, gdy w nich płomień życia zupełnie wygaśnie.

His præmiſſis, ad examen regni vegetabilis accedet; agetque primo, de partibus plantarum, tam ſolidis, quam fluidis, de earundem natura; compoſitione; de ſuccis generalibus ex hiſve ſecretis; ubi mucilaginum, oleorum, balſamorum, reſinarum, gummi-reſinarum, glutinis, feculæ, ſacchari, acidorumque nonnullorum, uti *Citrici, Malici, Gallici, Oxalici, ac Benzoici,* naturam proprietateſque ſcrutabitur. Tum de vegetabilium ſpontanea poſt mortem decompoſitione ſive de fermentatione; hanc conſvetà methodò in vinosam, acetoſam & putridam diſtinguet, atque cujuſlibet decurſum ac producta examinabit; quò locò de Alkohole, liquoribuſque omnibus ſpirituoſis, eorum parandi ratione ac uſu tam Medico quam OEconomico differet, æquè ac de tartaro ejuſque acido, de aceto acidoque acetoſo ac acetico. Tum decompoſitionem plantarum per ignem conſiderans, hujus phænomena ac producta explicabit; ubi de acidis *Pyro-tartaroſo, Pyro-mucoſo, ac Pyro-lignico, de carbone, ſalibus fixis, terriſve* poſt incinerationem plantarum reliquis, aget.

To przepuściwſzy do uwagi roślin przyſtąpi; traktuiąc naprzód o częściach roślin, tak ſtałych iako i płynnych, o ich naturze, ſkładzie, o ſokach tak powſzechnych jako i ſzczególnych z tamtych oddzielonych; gdzie płynow klejowatych, olejow, balsamów, żywic, gummo-żywic, lepu, krochmalu, cukru, i kwaſow niektórych, jako to: cytrynowego, iabłecznego, galaſowego, ſzczawiowego, i Benzoicznego, *własności dochodzić będzie. Potym o dobrowolnym roślin po śmiérci rozkładzie, czyli o fermentacyi: tę zwyczaynym ſpoſobem na winną, octową, i zgniłą rozdzieli, i każdey z nich bieg i produkta uważać będzie, gdzie o wyſkoku i wſzyſtkich rozciekach winnych, o ſpoſobie ich robienia, i użytkach tak medycznych jako i Ekonomicznych mówić będzie; równie iak i o weinſzteynie i iego kwaſie o occie i kwaſie tak octowym iako i octciſtym. Po tym uważaiąc rozkład roślin przez ogień, jego zdarzenia i ſkutki wytłumaczy; gdzie o kwaſach* weinſzteynowym, klejowym, i drzewnym przez ogień, o węglu, ſolach ſtałych i ziemiach, *po ſpaleniu roślin na popioł pozoſtałych, będzie traktował.*

Tandem generalibus de regno animali præmiſſis, examinabit sanguinem humoreſque ex eodem ſecretos, uti lac, ſalivam, succum gaſtricum ac Pancreaticum, bilem calculoſque biliarios, adipem, ſudorem, materiam tranſpirabilem, synoviam, lachrimas, semen, urinam ac calculos in viis urinariis occurrentes, ubi de acido Lithico differet. Eodem poſtea ordine partes animantium ſolidas Chemicæ analyſi submittet; agetque poſtremo de nonnullis animantium productis ſpecialibus in Artibus vel Medicina uſitatis, uti de Moſcho, Caſtoreo, Ambra, Spermate-Ceti, Cornu cervi, de collo piſcium, de ovis, cantharidibus, Formicis, acidoque Formico, Bombycibus ac acido Bombyco, de oculis cancrorum, coralliis & quibuſdam ſimilibus.

Na koniec, dawſzy wprzód ogólne uwagi nad Królewſtwem zwierząt, rozbierać będzie krew i płyny z niéy oddzielane, jako to: mléko, ślinę, sok żołądkowy i Pankreatyczny, żółć i kamienie żółciowe, tłuſtość, pot, materyą tranſpiracyi, ſok ſtawowy, łzy, naſienie, urynę i kamienie urynowe, gdzie o kwaſie kamieniom tym właściwym pomówi. Tymże ſamym porządkiem examinować potym będzie części zwierząt ſtałe; a wreſzcie niektóre produkta zwierzęce w kunſztach lub Medycynie używane, jako to: Piżmo, Bobrowy ſtróy, ambrę, Sperma ceti, ieleni róg, kley rybi, iaia, muchy Hiſzpańſkie, mrówki i ich kwas, robaczki iedwabne i ich kwas, rakowe oczy, korale, i inne tym podobne.

Deni-

Denique reliquias nonnullas decompoſitionis animantium, vegetabiliumque, in Regno minerali ocurrentes percurret: ubi aget de bitumine in genere, de Aſphatto, gagate, carbone foſſili, Petroleo, ſuccino acidoque ſuccinico. His omnibûs tractatus de Vulcanis finem imponet.

Wreſzcie przeydzie uwagą niektóre reſzty wynikaiące z rozkładu zwierząt i roślin, a znayduiące ſię pomiędzy ciałami kopalnymi, gdzie przyydzie mówić o tłuſtości ziemney w ogólności, o żywicy żydowſkiey, gagaſie, węglu ziemnym, oleiu ziemnym, burſztynie i kwaſie burſztynowym. Co wſzyſtko traktat o Wulkanach zakończy.

JACOBUS BRIOTET, Medicinæ atque Chirurgiæ Doctor, Operationum & Chirurgiæ Practicæ Profeſſor, atque Demonſtrator, publicus Ordinarius in Univerſitate Vilnenſi, Anni præſentis cursu tractabit de Morbis & Operationibus Chirurgicis: præmiſſâ diviſione Chirurgiæ in quatuor Claſſes, nempe in Syntheſim, Diæreſim, Exæreſim & Protheſim, explanabit tractatum de Vulneribus tam ſimplicibus, quam complicatis in genere, definitionem ſcilicet Vulnerum, eorum cauſas, differentias & Symptomata exponendo, generales medendi regulas adjunget; deinde aget de Faſciis, & ubi harum applicatio irrita foret, de Suturis notitiam tradet.

JAKOB BRIOTET, Filozofii, Chirurgii i Medycyny Doktor, Operacyi i Chirurgii Praktyczney Profeſſor i Demonſtrator Publiczny Ordynaryyny w Akademii Wileńſkiey, roczny kurs Nauki Operacyi, i Chirurgii Praktyczney wyłoży: uczyniwſzy naprzód podział Chirurgii na cztery części, to ieſt: na Syntheſim, Diareſim, Exæreſim, i Protheſim, przełoży Traktat o Ranach tak proſtych, jak zawikłanych w ogólności, gdzie poda definicyą każdey Rany, a razem przyczyny i ich Symptomata opiſze; przełożywſzy powſzechne prawidła leczenia onych, okaże ſpoſoby prędkiego złączenia przez Bandaże, a gdzie tych użyć nie można, przez ſpoſzycia.

Inde explicabuntur Vulnera in ſpecie, ac inprimis Vulnera Capitis, extravaſationes tum ſupra tum infra Galeam Aponevroticam, ſub Dura-Matre & ſuper Cerebrum, Cerebri commotio, fracturæ Cranii, impreſſiones oſſium Cranii, Operatio Trepanationis. Hydrocephalus. His accedent Morbi palpebrarum, qui ſunt Entropium, Ectropium, Trichiaſis, Diſtrichiaſis, Ancyloblepharum & Ptoſis. Morbi oculorum, nimirum Inflammatio, Hypopion, Staphyloma, offuſcatio lentis cryſtallinæ ſeu Cataracta, ejuſque variæ ſpecies atque Methodus operandi. Morbi Sinus frontalis & Maxillæ ſuperioris, item obſtructiones, abſceſſus atque fiſtulæ punctorum lacrymalium & Canalis naſalis, hernia ſacci lachrymalis, ipſaque Fiſtulæ lachrymalis Operatio. Morbi narium, Ulcera, Hæmorrhagiæ, excreſcentiæ polypoſæ atque harum extractio. Morbi Oris & dentium, Gingivarum ulcera & fungi, Fiſtula ductus ſalivalis, Labium leporinum connatum & accidentale. Corpora heterogenea retenta in Oeſophago. Oeſophagotomia, Bronchotomia.

Przyſtąpiwſzy do ſzczególnego wykładu Ran, mówić naprzód będzie o Ranach Głowy, rozmaitym rozlaniu ſię Materyi, pod i nad Błoną Aponewrotyczną, pod Błoną nazwaną Dura Mater *i na Mozgu, o wzruſzeniu ſię onego, o złamaniu i ugięciu kości Czaſzkowych do Mozgu, i o Operacyi Trepanu. O wodney Puchlinie Głowy. O Chorobach Powiek, jako to: Entropium, Ectropium, Trichiaſis, Diſtrichiaſis, onych zroſnieniu i Paraliżu. O Chorobach Oczu, jako to: o ich zapaleniu, ropieniu, Staphyloma, o zaćmieniu humoru Kryſztalowego czyli Katarakcie, o iey różnych gatunkach i ſpoſobach operowania. O Chorobach Synuſu czelnego i Szczęki wyższey. O zatkaniu otworow łzawych, Kanału nozdrowego, o Rupturze woreczka łzawego, i o ſpoſobach operowania Fiſtuły łzawey. O Chorobach Noſa, o wrzodach, Krwotoku i wyroślach polipowych, ſpoſobach używanych do ich uleczenia, i o wyrwaniu onych. O Chorobach Gęby, zębow, o wrzodach i naraſtaniu Dziąſeł, o Fiſtule Kanału ślinnego, o rozdwoieniu Warg naturalnym i przypadkowym. O Chorobach Gardła, wydobyciu z niego jakowego obcego ciała utkwionego, lub zepchnięciu w dół do żołądka, o Operacyi Oeſophagotomii i Bronchotomii.*

Poſtea ſequentur Morbi Mammarum, glandularum infractus, Cancer occultus & exulceratus, ejuſque extirpatio. Vulnera Thoracis cum, vel ſine læſione partium in eo contentarum, extravaſationes in pectoris cavitate ſangvinis, puris, aquæ & operatio Paracentheſeos Pectoris,

Vulnera imi Ventris penetrantia, cum, vel ſine læſione Viſcerum, varia abdominis extravaſata, hydrops in genere & in ſpecie aſcites, Paracentheſis Abdominis, Hérniæ, variæ harum ſpecies, nec non viſcera, quæ in iis comprehenduntur, & loca in quibus erumpere ſolent, Bubonocéles, cura & Operatio. Morbi Syſtematis Uropoétici, calculi in veſica Urinaria contenti, Catheterismus, seu modus varius introducendi Catheterem, comparatio diverſarum Lithotomiæ methodorum inter ſe. Operatio Cæſarea & Synchondrotomia. Morbi præputii, Phimoſis, Paraphimoſis. Hæmorrhoides, ulcera circa Anum inde oriundæ fiſtulæ internæ, fiſtula completa, atque varia ejus cura & Operatio.

Ultimò exponet Operationes, quæ inſtituuntur in extremitatibus tum ſuperioribus, tum inferioribus, uti ſunt: Venæ ſectio, Anevryſma verum & ſpurium, ſpecies variæ Panaritii, remedia in curam ejus indicata & Operatio. Gangræna ſicca & humida, Sphacellus, variæ Amputationum methodi. Dein inoculatio Variolarum, quæ finem curſui præſenti imponet.

NICOLAUS REGNIER, Medicinæ & Chirurgiæ Doctor, S. R. Majeſtatis Medicus & Conſiliarius, olim exercituum M. D. Lit: Primarius Medico-Chirurgus, Academiæ Chirurg: Regiæ Pariſinæ Correſpondens, Chirurgiæ theoreticæ & artis Obſtetriciæ publicus Profeſſor, à Menſe Septembri ad Majum, diebus Lunæ, Martis & Jovis, horâ tertiâ poſt meridiem tractabit de Morbis Chirurgicis ſequenti ordine:

1. De Obſtructione.
2. De inflammatione in genere.
3. De Eryſipelate.

W dalſzym ciągu mówić będzie o Chorobach Piérſi Niéwieścich, jako to: o zatkaniu gruczołow, o Raku ukrytym i zwrzodziałym, oraz o wykorzenieniu onego. O Ranach aż do Pierſi zachodzących bez, lub z nadwerężeniem części wnętrznych, o rozmaitym rozlaniu ſię Krwi, Ropy, wody w Piérſiach, o Operacyi Paracentheſis.

O Ranach niżſzego Brzucha, które zachodzą wewnątrz, z naruſzeniem lub bez naruſzenia części wnętrznych, o rozmaitym wylaniu ſię; o Puchlinie wodney w powſzechności i w ſzczególności, i o Operacyi Paracentheſis. O Rupturach, ich różnych gatunkach, tak co do wnętrzności z których ſię formuią, jak i miéyſce w których ſię przytrafiaią, ſtoſownych do tego ſpoſobach leczenia, i o Operacyi Bubonocéles. O Chorobach Kanałów urynnych, Pęchérzu i Nérek, o Kamiénu będącym w Pęchérzu, o rozmaitym ſpoſobie wprowadzenia Inſtrumentu Algali do Pęchérza dla omacania Kamiénia, o wielorakich ſpoſobach wydobyciu Kamienia Operacyi. O Operacyi Ceſarſkiéy i Synchondrotomii. O Chorobach Członka męſkiego i Operacyi Phimoſis i Paraphimoſis. O Hemorrhoidach, wielorakich wyroślach w otworze odchodowym, fiſtułach wnętrznych, o fiſtule zupełney i iéy różnych ſpoſobach leczenia,

Na koniec przyſtąpi do Chorob i Operacyi, które ſię w ręku i nogach nadarzaią, jako to: o krwi puſzczaniu, o Aneuryzmie prawdziwym i fałſzywym, o rozmaitych gatunkach Zanogcicy, ſpoſobach używanych do uleczenia i o Operacyi. O Gangrenie ſuchéy i wilgotnéy, Sphacellu i rozmaitych ſpoſobach odcinania Członkow. Na oſtatek o wſzczepieniu Oſpy.

MIKOŁAY REGNIER, Medycyny i Chirurgii Doktor, Medyk i Konſyliarz S. pamięci Króla Polſkiego. Dawny Generał-Stabs Medyko-Chirurgus Wóyſk W. X. Lit. Korreſpondent Akademii Chirurgii Paryſkiey, Chorob Chirurgicznych i ſztuki Położniczéy Publiczny Profeſſor, od początku Miesiąca Septembra do Maja, co Poniedziałek, Wtorek, Czwartek, o 3 godzinie po południu traktować będzie, O Chorobach Chirurgicznych, naſtępuiącym porządkiem;

1. O Obſtrukcyi
2. O Inflammacyi w ogólności.
3. O Róży czyli Eriſipeli.

4. De

4 De Phlegmone.
5. De Abſceſſu.
6. De Combuſtione.
7. De Congelatione partium.
8. De Gangrena & ſphacelo.
9. De Inflammatione glandularum.
10. De Scirrho & Cancro.
11. De tumoribus in genere.
12. De oedemate.
13. De tuberculis.
14. De Obſtructione glandularum.
15. De Aneuriſmate.
16. De Varicibus.

De cauſis vero & ſymptomatibus morborum recenſitorum, methodoque illos curandi, ſeparatum dabit tractatum, inſiſtens principiis Auctorum in Materia Chirurgica celebriorum.

A Majo verò iiſdem diebus & horis, veniet ars obſtetricia ſervatò ordine ſequenti. De Partu & partibus generationi inſervientibus, de menſtruis, tum de fœcunditate, graviditate ejuſque ſignis de modo cognoſcendi ſtatum mulieris gravidæ, de conceptionis effectu ejuſque appendicibus, de cauſis partus ejuſque diviſionibus, de ſitu fœtûs in utero matris, quidve agere debeant Obſtetricatores & obſtetrices dolor.bus jam incipientibus, de auxiliis matri & proli ſubminiſtrandis, de auferenda placenta. De partu qui nec poteſt, nec debet abſolvi ſine ope inſervientium. Explicabuntur etiam & demonſtrabuntur operationes neceſſariæ ad juvandam cum prole matrem, cum illa in quacunque ex quatuor poſitionibus exhibet pedes, genua, clunes, capitis verticem, faciem, partem anteriorem colli, pectus, abdomen, genitalia, dorſum, lumbos, aures, latera colli, ſcapulas, manus, hypochondria.

Denique tractabit de partu, qui abſolvi nequit ſine ope inſtrumentorum, de fœtu demortuo in utero matris, de partu fœtus mortui, de abortu, de morbis mulierum reſpectivè ad graviditatem, de iis, quæ accidere poſſunt partûs tempore, de morbis infantum recens natorum.

Hæc omnia innitentur obſervationibus Clariſſimorum Auctorum, Moriceau, Deuenter, La Motte, Boerrhave, Aſtruc, Roederer, Puzos, Petit, Hunter, Camper, Smellie, Levret, Burton, Jacobs, Baudeloque, &c.

4 *O zapaleniu ciała czyli o phlegmonie.*
5. *O wrzodzie.*
6. *O Spaleniach.*
7. *O Członkach zmrożonych.*
8. *O Gangrenie i Brant.*
9 *O Inflammacyi gruczołow.*
10 *O Skirze i raku,*
11. *O nabrzmiałościach w powſzechności.*
12. *O nadęciu w ſzczególności, czyli œdema.*
13 *O guzach.*
14 *O obſtrukcyi czyli zapchaniu w gruczołach.*
15 *O Aneurizmie.*
16 *O żyłach nabrzmiałych*

O przyczynach zaś i Symptomatach rzeczonych chorob, jako i o ſpoſobie onych Leczenia, da oſobny traktat, zaſadzony na principiach celniejſzych w ſztuce chirurgiczney Autorow.

Od Maja aż do Wakacyi, tychże dni i o teyże godzinie, będą ſię dawać Lekcye ſztuki Położniczéy w naſtępuiącym porządku, to ieſt: o rodzeniu, o częściach do rodzenia ſłużących, o czyſzczeniu miesięcznym Białogłowſkim; potym mówić będzie o Płodności, Brzemienności, i ieyznakach, o poznaniu ſtanu ciężarnych, o ſkutku poczęcia i onego przypadkach, o przyczynach Połogu, i onego podziałach, o położeniu dziecięcia w macicy. O powinnościach odbieraiących podczas boleści, o odięciu łożyſka, o ſtaraniu około położnicy i dziecięcia, o połogach, które niemogą, lub niepowinne ſię zakończyć bez pomocy odbieraiących. Dopiéro pokaże, i nauczy młodych Chirurgow czynić operacye potrzebne do ratowania Matki i dziecięcia, gdy dziecie ukazuie, w iakieykolwiek ze cztérech pozycyi, nogi, kolana, pośladek, wierzch głowy, twarz, część przednią szyi, pierſi, brzuch, części rodne, kark, grzbiet, lędźwie, ucho, bok ſzyi, łopatki, ręce i biodra.

Zakończy zaś rzeczą o połogach, które nie mogą ſię ſkończyć, chyba za pomocą inſtrumentow, o dziecięciu umarłym w żywocie macierzyńſkim, o zronieniu, o połogu umarłéy kobiety, o chorobach Kobiet, ſtoſuiących ſię do Brzemienności, o przypadkach zdarzaiących ſię w czaſie rodzenia, i w połogach, i o chorobach nowo narodzonych dzieci.

Wſzyſtkie zaś te nauki zaſadzać ſię będą na dziełach naylepſzych Autorow, jakiemi ſą: Mauriceau, Deuenter, La Motte, Boerrhae, Aſtruc, Roederer, Puzos, Petit, Hunter, Camper, Smellie, Levret, Burton, Jacobs, Baudeloque, &c.

BONIFACIUS, S. JUNDZIŁŁ, AA. LL. & Philoſophiæ Doctor, Hiſtoriæ Naturalis Vice-Profeſsor, diebus & horis deſignatis Lectiones Botanices tradet.

BONIFACY, S. JUNDZIŁŁ. S. P. Nauk wyzwolonych i Filozofii Doktor, Hiſtoryi Naturalney Vice-Profeſſor, w dniach i godzinach wyznaczonych Lekcye Botaniki dawać będzie.

Cum Tempeſtas autumnalis & præcipue proxima hyemalis invincibilia, ob defectum recentium florentiumque plantarum, in tradendis principiis elementaris Botanices afferat impedimenta, curſum hunc unius anni ſpatio abſolvendum, à Technologia Plantarum, ſeu doctrinà de diverſo illarum usu, inchoabit.

Gdy czas jeſienny a bardziey jeſzcze naſtępuiący zimowy nie dozwala, dla niedoſtatku żywych Roślin i Kwiatow, dawać Botaniki elementarney, kurs ſwóy jednoroczny od Technologii roślinney, czyli Nauki obracania Roślin na rozmaite użytki, zacznie.

Datâ prævià utiliſſimæ hujus Botanices partis definitione, toto hoc autumnali & ſubſequenti hyemali tempore, ſpecialem tam indigenarum, quam exoticarum uſualium Plantarum Hiſtoriam explicabit. Celeberrimorum hac in re virorum veſtigiis inhærendo, diviſionem Vegetabilium in Arbores, Frutices, Herbas, Gramina, Cryptogamica, inſtituet; & in qualibet horum Claſse deſcribet Plantas, quæ homini veſtitum, ornamentum, nutrimentum, ceteraſque commoditates suppeditant, ac eo ipſo, quæ in Agricultura, Artibus, Commercio, maximi sunt momenti; tradet methodum eas multiplicandi, conſervandi, perficiendi, inde & de Horti cultura ubique pro neceſſitate ſermonem iniiciet; indicabit modum parandi ex iis lintea, materiem tinctoriam, olea, reſinas, cineres clavellatos, &c. variaque hunc in uſum inſtrumenta deſcribet; differet tandem de plurimis ſpeciebus, prouti hæ copioſam latiſſimè patentis commercii materiem conſtituant, & inexhauſtarum divitiarum multis in regionibus fontes aperiant.

Dawſzy krótkie wyobrażenie tey iſtotnie pożytecznéy Botaniki części, przez cały ten czas jeſienny i naſtępuiący zimowy, ſzczególną tak krajowych jak zagranicznych używalnych Roślin Hiſtoryą wykładać będzie. Trzymaiąc ſię powſzechnie przyiętego w tey mierze podziału, na Drzewa, Krzewy, Ziołá, Trawy, i Skrytopłciowe, opiſze w każdey Klaſſie Rośliny, które ludziom na pokarm, odzienie, ku wygodzie lub ozdobie ſłużyć mogą; a tém samém, które Rolnictwo, Rzemioſła, i Handel intereſſuią; wſkaże ſpoſoby ich mnożenia, utrzymywania, doſkonalenia, zkąd i o ſztuce ogrodniczey według potrzeby, namieni; poda ſpoſoby korzyſtania z rozmaitych ich części, na płótna, Farby, Kleje, Oleje, żywice, Potaſz, i t, d. i ku otrzymaniu ich główniéyſze narzędzia opiſze; wymieni nakoniec, jak wiele z nich obſzernego handlu ſą materyałem i niewyczerpaném bogactw rozmaitych Krajow zrzódłem.

Defectum recentium Plantarum, de quibus eſt tractaturus, demonſtratione ſiccarum ex locupletiſſimo Univerſitatis Herbario aut nitidiſſimis figuris celeberrimorum Authorum, ſupplere conabitur; ut ita omnium ejuſmodi ſpecierum clara pro poſſibili notitia acquiratur.

Rośliny, o których mówić będzie, w niedoſtatku żywych, albo ſuche z bogatego Zielnika Akademickiego, albo w dziełach ſławnych Botanikow na Figurach ukazywać będzie, aby tak każdy, ile możności, zupełne wſzelkiego gatunku powziął wyobrażenie.

Initiô veris, redeunte Frondeſcentiæ tempore, elementarem Botanices partem reaſsumet; ac præmiſsâ solitâ terminorum Doctrinâ, expoſitaque neceſſitate certæ in hac ſcientia, quæ teneatur, Methodi, ſeu Syſtematis, Methodum immortalis Linnæi

Za zbliżeniem ſię wioſny, około pierwſzych dni Kwietnia, Botanikę elementarną przedſięweźmie; a podawſzy zwyczayną wyrazow Naukę, ukazawſzy potrzebę pewnego w téy umiejętności Układu, i dowiodłſzy, że Układ Linneuſza dotąd ieſt naydogod-

ceteris

ceteris omnibus præſtantiorem demonſtrabit. Tum aget de generali Phyſica Plantarum, earum interna & externa ſtructura, partibus ſolidis & fluidis, ſexu, generatione, germinatione ſeminum, incremento, morbis, longævitate, morte; de influxu caloris, frigoris, electricitatis, &c, His tandem Hiſtoriam Botanicam, ſeu conſiderationes de variis hujus ſcientiæ fatis, ſubiiciet.

niéyſzym, będzie mówił o powſzechnéy Fizyce Roślin, ich wnętrznym i zewnętrznym ſkładzie, płynnych i ſtałych częściach, o ich Płci, mnożeniu ſię, wſchodzeniu naſion, roſnieniu, chorobach, trwałości, śmiérci; o wpływie w ich życie ciepła, zimna, ſwiatła, elektryczności; i t. d. Co wſzyſtko krótkim przełożeniem Hiſtoryi Botaniki zakończy.

Tempus autem Floreſcentiæ practicæ exercitationi in applicanda Methodo Linnæana ad cognitionem Plantarum, & earum demonſtrationi tam in Horto, quam in campeſtribus herboriſationibus totum quantum impendet.

Czas zaś Kwitnienia Roślin praktycznemu ćwiczeniu ſię w ſtoſowaniu Układu Linneuſza i ich determinowaniu, tak w ogrodzie jak na herboryzacyach w polu, całkowicie poświęcony będzie.

BIBLIOTHECA UNIV. IAGELL. CRACOVIENSIS

V B J G

Biblioteka Jagiellońska
stdr0018572